

POLITICKÉ SKUPINY V EVROPSKÉM PARLAMENTU

Marcela Bláhová

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

OBSAH:

FRAKCE V EVROPSKÉM PARLAMENTU	3
1. FRAKCE EVROPSKÉ LIDOVÉ STRANY A EVROPSKÝCH DEMOKRATŮ (EPP-ED).....	7
<i>A) EVROPSKÁ LIDOVÁ STRANA (EPP).....</i>	<i>8</i>
<i>B) EVROPŠTÍ DEMOKRATÉ (ED).....</i>	<i>9</i>
2. SOCIALISTICKÁ FRAKCE V EVROPSKÉM PARLAMENTU	14
3. ALIANCE LIBERÁLŮ A DEMOKRATŮ PRO EVROPU (ALDE).....	18
<i>A) EVROPSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA (EDS)</i>	<i>19</i>
<i>B) EVROPSKÁ LIBERÁLNÍ, DEMOKRATICKÁ A REFORMNÍ STRANA (ELDR).....</i>	<i>19</i>
4. FRAKCE ZELENÍ/EVROPSKÁ SVOBODNÁ ALIANCE.....	22
<i>A) EVROPSKÁ FEDERACE STRAN ZELENÝCH (EFSZ).....</i>	<i>23</i>
<i>B) EVROPSKÉ SVOBODNÉ ALIANCE (EFA)</i>	<i>25</i>
5. FRAKCE KONFEDERACE EVROPSKÉ SJEDNOCENÉ LEVICE A SEVERSKÉ ZELENÉ LEVICE (GUE/NGL)	28
6. FRAKCE NEZÁVISLOST/ DEMOKRACIE (IND/DEM)	33
7. FRAKCE UNIE PRO EVROPU NÁRODŮ (UEN).....	36

FRAKCE V EVROPSKÉM PARLAMENTU

Evropský parlament (EP) tvoří 732 poslanců, kteří jsou (resp. jejich strany) po posledních eurovolbách v roce 2004 sdruženi na základě ideové spřízněnosti do celkem 7 frakcí (32 poslanců je nezařazených; patří mezi ně i někteří poslanci ze stran, které jsou jinak součástí určité frakce)¹.

Nejvíce poslaneckých křesel mají v EP: Německo (99), Francie (78), Itálie (78), Velká Británie (78), Španělsko (54) a Polsko (54).

K vytvoření politické skupiny (frakce) je nezbytný minimální počet 19 poslanců z nejméně 5 členských států. Není dovoleno být členem více než jedné politické skupiny².

Frakce, které existují v Evropském parlamentu, lze rozdělit do dvou základních skupin.

První tvoří frakce, které jsou frakcemi evropských politických stran, tj. stran, které existují nezávisle na Evropském parlamentu, mají vlastní evropskou organizační strukturu a členskou základnu (do níž jsou však zahrnuty i národní politické strany, které jsou členem strany „evropské“, a které kandidují i v evropských volbách v příslušném státě EU). Těmito evropskými politickými stranami, které mají frakce v Evropském parlamentu, jsou Strana evropských socialistů, Evropská lidová strana, Evropská liberální, demokratická a reformní strana, Evropská demokratická strana, Evropská federace stran zelených a Evropská svobodná aliance.

¹ Frakce sdružující poslance patřící k určité stranické rodině začaly vznikat už v 50. letech v rámci Shromáždění Evropského společenství uhlí a oceli. V sedmdesátých letech se pak začaly v souvislosti s přípravou přímých voleb do EP i celkovou novou dynamikou vývoje ES vytvářet (především na bázi frakcí v EP) transnacionální stranické federace na úrovni ES – v dubnu 1974 se jako první z nich konstituoval Svaz sociálně demokratických stran ES, v dubnu 1976 byla založena Evropská lidová strana – Federace křesťansko-demokratických stran ES a v březnu 1976 Federace liberálů a demokratických stran v ES. Několik regionalistických stran se v roce 1981 sdružilo ve volně (nikoliv federativně) koncipované Evropské svobodné alianci. V roce 1983 byla ekologickými stranami ze západní Evropy vytvořena neformální Zelená koordinace, která v roce 1985 upevnila svoji strukturu.

Impulsem pro vznik evropských politických stran se pak stala Maastrichtská smlouva, která kromě výrazného prohloubení evropského sjednocovacího procesu zakotvila nový článek 138a Smlouvy o ES. V něm došlo k právnímu uznání politických stran na evropské úrovni.

Již v roce 1990 změnila své stanoviny směrem k svébytné evropské straně Evropská lidová strana. Následně došlo v listopadu 1992 ke vzniku Sociálnědemokratické strany Evropy, v roce 1993 se liberálové odhodlali k založení Evropské liberální demokratické a reformní strany. Ve stejném roce byla vytvořena Evropská federace stran zelených. Politické strany na evropské úrovni jsou částečně financovány z rozpočtu EU.

Členy politických stran na evropské úrovni jsou tedy národní strany z jednotlivých států. Nejdůležitějším prostředím pro působení evropských stran (i z finančního hlediska) jsou frakce v EP.

(Fiala, P., Mareš M.: Vymezení evropských politických stran, in Fiala P., Mareš M.: Evropské politické strany, Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, Brno 2001; str. 13, 19)

² Článek 29 Jednacího řádu EP: Vytváření politických skupin

1. Poslanci se mohou sdružovat ve skupinách podle své politické příslušnosti.

Parlament obvykle neposuzuje politickou příslušnost členů skupiny. Vytvořením skupiny v souladu s tímto článkem se dotyční poslanci hlásí k politické příslušnosti. Pouze pokud to dotyční poslanci popírají, musí Parlament posoudit, zda byla skupina vytvořena v souladu s jednacím řádem.

2. Politická skupina je tvořena poslanci zvolenými nejméně v jedné pětině členských států. Nejnižší počet poslanců nutný k vytvoření politické skupiny je devatenáct.

3. Poslanec nemůže patřit k více než jedné skupině.

4. Vytvoření politické skupiny je oznámeno předsedovi Parlamentu formou prohlášení. Prohlášení musí obsahovat název skupiny, její členy a předsednictvo.

5. Prohlášení o vytvoření politické skupiny se zveřejní v Úředním věstníku Evropské unie.

Druhá skupina je tvořena frakcemi, které sdružují národní strany pouze v rámci Evropského parlamentu. (Fiala, Mareš 2001: 19)

POČETNÍ SÍLA JEDNOTLIVÝCH FRAKČÍ

Frakce	Počet poslanců
Frakce Evropské lidové strany a Evropských demokratů (EPP-ED)	264
Socialistická frakce v Evropském parlamentu (PES)	201
Aliance liberálů a demokratů pro Evropu (ALDE)	90
Zelení/Evropská svobodná aliance (Zelení/EFA)	42
Evropská sjednocená levice/ Severská zelená levice (GUE/NGL)	41
Nezávislost/Demokracie (IND/DEM)	33
Unie pro Evropu národů (UEN)	30
Nezařazení poslanci ³	32

Země	Politická strana	Počet poslanců
Francie	Front National	7
Polsko	Samoobrona RP	4
	Liga polských rodin	3
Itálie	Partito Socialista Nuovo PSI	2
	Alternativa sociale: Lista Mussolini	1
	Uniti nell'Ulivo	1
	Movimento Sociale Fiamma tricolore	1
Velká Británie	Democratic Unionist Party (Northern Ireland)	1
	Conservative and Unionist Party	1
	UK Independence Party	1
	Jeden nezávislý poslanec	1
Belgie	Vlaams Belang	3
Slovensko	Hnutí za demokratické Slovensko	3
Rakousko	Liste Dr. Hans-Peter Martin - Für echte Kontrolle in Brüssel	1
	Freiheitliche Partei Österreichs	1
Česká republika	Nezávislí	1

Podle Hixe⁴ jsou strany na evropské úrovni relativně slabé v porovnání s národními stranami. Tím, kdo skutečně rozhoduje, jsou národní členské strany federací. V Evropském parlamentu je ale situace poněkud odlišná. Vedení stranických frakcí sice nemůže, na rozdíl od domácích stranických vedení, zabránit nepoddajným poslancům kandidovat v dalších eurovolbách, nicméně má k dispozici jiné zdroje, které mohou být použity k vynucení stranické disciplíny (frakce rozhodují o rozdělení křesel ve výboru i šancích povýšit jak v rámci frakce, tak EP; frakce také postupně vyvinuly systém

³<http://www.europarl.eu.int/members/expert/groupAndCountry/search.do?group=1541&language=EN>

⁴ Hix, S.: Parties at the European Level, in Webb P., Farrell D.M., Holliday I.: Political Parties in Advanced Industrial Democracies, Oxford University Press, 2002; str. 290

„whippingu“ – vedení frakcí vydá pokyny pro hlasování a stranický „whip“ monitoruje, kteří poslanci se drží stranické linie). Podle Hixe tak výsledkem je, že frakce v EP mají relativně vysokou úroveň koheze v legislativním hlasování.

Stranická disciplína je tak realitou průměrně v šedesáti až sedmdesáti procentech případů. A nezdá se, že by byla tato soudržnost nějak ohrožena, pouze EPP-ED je mírně rozdělena požadavky britských konzervativců na vlastní autonomii v rámci frakce. Stranická jednotnost při hlasování ovšem není tak výrazná u méně významných a také u menších frakcí, které výrazně nespojuje ideologie a jejichž existence je víceméně účelová (UEN, IND/DEM, GUE-NGL).⁵

Podle Hixe a Lorda⁶ se strany v EP obvykle shodují v otázce pravolevé orientace (v přístupu k roli státu ve společenské a sociální politice), ale nejsou jednotné v otázce přístupu k evropské integraci, který je více než stranická příslušnost ovlivněn národními a kulturními faktory. V rámci jedné stranické rodiny se tak strany z různých států shodnou v pohledu na roli státu, ale už ne v pohledu na evropskou integraci.

Výjimkou z tohoto pravidla jsou křesťanští demokraté a konzervativci (v případě těch prvních platí od počátku závazek procesu evropské integrace, naopak většina konzervativních stran více klade důraz na tradiční státní struktury a „národní liberalismus“, který brání právo každého evropského národa na vlastní sebeurčení).

Druhou výjimku představují malé stranické rodiny - regionalistické strany a protievropská hnutí, které se shodnou na svém postoji k evropské integraci, ale ne v pravo-levém zaměření (regionalistické strany spojuje obhajoba integrace, která napomáhá destrukci struktury státu; anti-evropské strany se pak sdružují na základě odmítnutí integrace, ale, jako v případě regionalistických stran, se zde zapojují strany pravicové i levicové orientace).

Otázkou je také tvorba koalic na půdě EP.⁷ Obecný ráz debat a jednání nahrává v EP vzniku nestabilních většin. Jejich různorodost je odvozena od parlamentních procedur, a od politických otázek, o které jde, a od kontextu vyjednávání o dané otázce v celé EU. Evropský parlament nikdy nezažil během své existence stabilní koalici. Koalice jsou vytvářeny ad hoc podle témat, o kterých se má hlasovat.

V minulosti spolu hlasovali např. křesťanští a sociální demokraté, kteří sdíleli vizi nevyhnutelného budování jednotné Evropy a stáli tak proti stranám, které byly vůči evropské integraci skeptičtější (liberálové, ekologisté, levicoví socialisté), nebo dokonce nepřátelští (komunisté, nacionalisté, suverenisté, extrémní pravice). To se změnilo získáním dalších pravomocí ze strany EP.

Přesto obě největší frakce většinou i nadále hlasovaly bok po boku a od osmdesátých let dokonce spolu jistým způsobem Evropský parlament řídí. Až do roku 1999 byla konvergence v hlasování mezi lidovci a socialisty stále výraznější. To je vysvětlováno jak potřebou získat pro schválení evropské legislativy či rozpočtu EU absolutní většinu všech poslanců EP a ne pouze většinu přítomných, tak také logikou fungování EU, která nutí evropské instituce vzhledem k všudypřítomné možnosti uplatnit

⁵ Costa, Olivier: Dopady rozšíření EU na jednání Evropského parlamentu, in Lequesne Ch., Rovná L. (eds.) Zastoupení evropské pětadvacítky v Evropském parlamentu, CeFReS, 2005; str. 84-85

⁶ Hix, Simon a Lord, Christopher: Political Parties in the European Union, Macmillan Press Ltd, London, 1997

⁷ Costa, Olivier: Dopady rozšíření EU na jednání Evropského parlamentu, in Lequesne Ch., Rovná L. (eds.) Zastoupení evropské pětadvacítky v Evropském parlamentu, CeFReS, 2005; str. 84-85

veto, hledat konsenzus, ale i tím, že obě frakce vzájemně sdílejí postoje ve vztahu k dalšímu budování evropské integrace a jejím zásadním rysům (vnitřní trh, fungování institucí, některé politické otázky, například společná zemědělská politika atd.)⁸

Souznění mezi EPP a PES při většině hlasování nicméně není v rozporu s procesem politizace fungování EP. Již během volebního období 1994-1999 docházelo k tomu, že v momentě, kdy EPP a PES nebyly s to vytvořit silnou „koalici středu“ (zhruba v třetině případů), vytvořila se alternativní většinová koalice EPP a liberálů (ELDR).

V minulém volebním období (1999-2004) hlasovaly EPP a PES společně v 60 % případů, spornými body přitom mezi oběma největšími frakcemi byly otázky sociálně ekonomické a sociálně politické. EPP a PES spolu nehlasovaly ani při projednávání méně důležitých otázek, které vyžadují prostou většinu přítomných poslanců (v rámci konzultační procedury či při schvalování nezávazných usnesení EP). Zároveň rostl význam liberální frakce ALDE, která rozrušuje „jednotu“ EPP a PES, a která se v EP stala jistým „jazýčkem na vahách“.⁹

⁸ Costa, Olivier: Dopady rozšíření EU na jednání Evropského parlamentu, in Lequesne Ch., Rovná L. (eds.) Zastoupení evropské pětadvacítky v Evropském parlamentu, CeFReS, 2005; str. 84

⁹ Tamtéž; str. 84-85

1. FRAKCE EVROPSKÉ LIDOVÉ STRANY A EVROPSKÝCH DEMOKRATŮ (EPP-ED)¹⁰

Již druhé volební období (1999; 2004) je EPP-ED nejsilnější frakcí v EP. V současné době ji tvoří 264 poslanců (jako jediná frakce zahrnuje poslance ze všech 25 zemí EU).

EPP-ED navazuje na Křesťansko demokratickou frakci ve Shromáždění Evropského společenství uhlí a oceli. V červnu 1979, po prvních přímých volbách do EP, se přejmenovala na Frakci Evropské lidové strany (Křesťansko-demokratická skupina) a v červenci 1999 na Frakci evropské lidové strany (Křesťanských demokratů) a evropských demokratů.

Frakci tvoří strany sdružené v:

- A) Evropské lidové straně (EPP)
- B) frakci Evropských demokratů (ED)

SLOŽENÍ FRAKCE EPP-ED

Země	Politická strana	Počet poslanců
Rakousko	Rakouská lidová strana (ÖVP)	6
Belgie	Humanistický demokratický střed (Centre démocrate humaniste – CDH)	3
	Křesťanští demokraté a Vlámové (Christen-Democratisch & Vlaams - CD&V)	1
	Křesťanská sociální strana (Christlich Soziale Partei – CSP) -	1
	Nová vlámská aliance (Nieuw-Vlaamse Alliantie - N-VA) -	1
Kypr	Δημοκρατικός Συναγερμός (ΔΗ.ΣΥ.) / Democratic Rally	3
Česká republika	Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová (KDU-CSL) /	2
	Občanská demokratická strana (ODS)	9
	Evropští demokraté (ED)	2
	SNK - Sdružení nezávislých (SNK)	1
Dánsko	Konzervativní lidová strana (Det Konservative Folkeparti – K)	1
Finsko	Strana národní koalice (Kansallinen Kokoomus – KO)	4
Francie	Union pour un mouvement populaire - UMP - New Union for public movement	17
Německo	Křesťansko demokratická unie (Christlich Demokratische Union – CDU)	40
	Křesťansko sociální unie Bavorska (Christlich-Soziale Union in Bayern – CSU)	9
Velká Británie	Konzervativní strana (Conservative Party – CP)	27
Itálie	Vzhůru Itálie (Forza Italia – FI)	16
	Demokratická unie pro Evropu (Popolari – UDEUR)	1
	Jihotyrolská lidová strana (Südtiroler Volkspartei – SVP)	1
	Partito pensionati - PP- Pensioners' Party	1
	Křesťanskodemokratická unie a křesťanskodemokratický střed (Unione dei Democratici Cristiani e Democratici di Centro – UDC)	5
Španělsko	Lidová strana (Partido Popular – PP)	24
Polsko	Občanská platforma (Platforma Obywatelska Rzeczpospolitej Polskiej – PO)	15

¹⁰ <http://www.epp-ed.org/home/en/aboutus.asp>

	Polská lidová strana (Polskie Stronnictwo Ludowe - PSL)spolupracující sEPP-ED	1
Maďarsko	Maďarská občanská unie (FIDESZ - Magyar Polgári Szövetség) Maďarské demokratické fórum (Magyar Demokrata Fórum – MDF)	13
Řecko	Nová demokracie (Νέα Δημοκρατία – ND)	11
Portugalsko	Sociálně demokratická strana (Partido Social Democrata – PSD) Partido Popular (People's Party)	7 2
Slovensko	Slovenská demokratická a kresťanská únia (SDKU) Strana maďarskej koalície (SMK) Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)	3 2 3
Nizozemí	Křesťansko demokratický apel (Christen Democratisch Appél – CDA)	7
Irsko	Fine Gael - FG - "Family of the Irish"	5
Švédsko	Umírnění (Moderaterna – M) Křesťanští demokraté (Kristdemokraterna – KD)	4 1
Slovinsko	Slovinská demokratická strana (Slovenska demokratska stranka – SDS) Nové Slovinsko – Křesťanská lidová strana (Nova Slovenija - Krščanska ljudska stranka – Nsi)	2 2
Lotyšsko	Lidová strana (Tautas Partija – TP) Nová éra (Jaunais Laiks – JL)	1 2
Lucembursko	Křesťansko sociální lidová strana (Chrëschtlech Sozial Vollekspartei, Luxembourg – CSV)	3
Litva	Tėvynės Sąjunga (konservatoriai, politiniai kaliniai ir tremtiniai, krikščionys demokratai)/ The Homeland Union (Conservatives, Political Prisoners and Deportees, and the Christian Democrats)	2
Malta	Nacionalistická strana (Partit Nazzjonalista – PN)	2
Estonsko	Isamaaliit / Pro Patria Union (Member EPP)	1

A) EVROPSKÁ LIDOVÁ STRANA (EPP)

Členské strany EPP vycházejí ze tří ideově-náborových proudů. Tradičně dominují centristické křesťansko-demokratické strany, stále vlivnější jsou sekularizované konzervativními strany či formace spíše liberální orientace. EPP vznikla jako „Evropská lidová strana – Federace křesťanských demokratů Evropského společenství“ v červnu roku 1976 v Lucemburku; navazuje na frakci křesťanských demokratů, která působila v Parlamentním shromáždění ESUO od roku 1952.¹¹

Základní program Evropské lidové strany¹² hovoří o hodnotách a křesťansko demokratickém konceptu člověka a společnosti. Mezi základní hodnoty tak patří: svoboda, odpovědnost, základní rovnost, spravedlnost a solidarita; zdůrazněna je také důstojnost každé lidské bytosti a respekt ke stvořenému světu. Tyto hodnoty mají být aplikovány nejen v politické, ale také v ekonomické, sociální a kulturní oblasti. Je třeba podporovat a rozvíjet systém kolektivní solidarity a snažit se

¹¹ Mikošková, Karin: Evropská lidová strana, in Fiala, P., Mareš M.,: Evropské politické strany Masarykova univerzita v Brně, 2001; str. 24

¹² Základní program ELS byl přijat IX. Kongresem ELS v listopadu 1992: http://www.epp-eu.org/dbimages/pdf/basic_program_athens_document.pdf

zajistit sociální spravedlnost založenou na partnerství a účasti na všech úrovních – soukromé, národní a mezinárodní. EPP vyjadřuje podporu sociální tržní ekonomice, která bere v úvahu sociální dimenzi a životní prostředí, k jehož ochraně se strana zavazuje.

EPP podporuje federální konstrukci Evropské unie, která má být společenstvím decentralizovaných národů, nikoli unitárním superstátem; uplatněním principu subsidiarity bude mít EU pravomoci v těch oblastech, kde může jednat efektivněji než jednotlivé členské státy. Takové uspořádání může zajistit jak diverzitu a respekt k národním identitám a kulturním odlišnostem, tak zabezpečit přístup k řešení společných problémů. Zároveň je třeba posílit demokratickou legitimitu federace (posílení pravomocí EP, větší transparentnost rozhodování). V otázce bezpečnosti podle EPP hrají důležitou roli v systému Evropské stability struktury jako NATO a ZEU.¹³ Na evropské úrovni se má bojovat se zločinem a v rámci Unie má být za tímto účelem zřízena speciální organizace (Europol).

Zároveň je přikládán zvláštní význam udržování blízkých vazeb se Severní Amerikou a vyjádřena podpora smlouvám s regiony po celém světě, které podporují mír, odzbrojování, spravedlnost a ekonomický rozvoj a respekt k lidským právům.

B) EVROPŠTÍ DEMOKRATÉ (ED)

ED jsou přidruženými členy frakce EPP-ED v Evropském parlamentu, ale nejsou součástí evropské strany EPP). Děje se tak v souladu s pravidlem 5 Jednacího řádu frakce, které hovoří o tom, že členové frakce mají právo podporovat a rozvíjet své rozdílné pohledy na ústavní a institucionální témata ve vztahu k budoucnosti Evropy.

ED v minulosti působili jako jedna ze dvou frakcí konzervativních stran v EP – sdružovali britské a dánské konzervativce. Britští konzervativci již v polovině sedmdesátých let vyjednávali s křesťanskými demokraty o vstupu do tvořící se Evropské lidové strany. S ohledem na jejich kritické postoje k evropské integraci však pro odpor „levicového křídla“ křesťanské demokracie k jejich začlenění nedošlo. Po volbách v roce 1989 se opětovně utvořila frakce „Evropských demokratů“. Ta nabídla svoji integraci frakci EPP, což bylo nejprve odmítnuto, avšak v roce 1992 po bouřlivých jednáních přešli dánští a individuálně britští konzervativci do frakce EPP.¹⁴

¹³Funkce Západoevropské unie (ZEU) postupně začaly částečně splývat se Společnou zahraniční a bezpečnostní politikou (SZBP) Evropské unie (v roce 1999 byl vysoký představitel pro SZBP EU Javier Solana jmenován také generálním tajemníkem ZEU a Petersburské cíle, deklarované ZEU v roce 1992, byly v roce 1997 začleněny do Amsterdamské smlouvy a později došlo k úplnému splynutí mezi EU a ZEU.

Protože programy evropských politických stran, nebo jejich národních členských stran, pocházejí v některých případech z 90. let, je možné se zde ještě setkat s tématem ZEU – viz dále v textu. Ve svém volebním programu pro volby do EP v roce 2004 EPP navrhovala k dosažení cílů Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU (svobody, míru a bezpečnosti; vytváření rovných příležitostí; udržitelného rozvoje; demokracie, úcty k lidským právům a dobrému řízení) mj.

zintenzívnění strategických partnerství, např. se Spojenými státy (musí se rozvíjet transatlantické vazby a zvětšovat spolupráce v rámci transatlantického strategického společenství, aby byla ve světě zaručena bezpečnost a prosperita. Protože sdílíme se Spojenými státy klíčové hodnoty a cíle, musíme pročistit a zintenzívnit náš vztah, otevřeně hovořit o našich rozdílech a zájmech a naplňovat vzájemné závazky. Stará schémata by měla být přepracována, aby byl vybudován nový zralý vztah, který umožňuje přiblížit strategická hlediska, zejména posílením NATO a rozvíjením evropských vojenských kapacit. V otázce evropské obranné politiky hovoří program EPP o Evropských silách rychlé reakce, ale také o konfliktech států s nestátními aktéry, kteří ohrožují mezinárodní mír – evropský koncept v této oblasti by měl být úzce spojen s NATO: http://www.epp-ed.org/Press/peve04/actprogr2004-2009_en.pdf

¹⁴Mareš, M.: Na cestě k evropským politickým stranám, in Fiala, P., Mareš M.,: Evropské politické strany Masarykova univerzita v Brně, 2001; str. 119

Podle předsedy EPP Wilfrieda Martense¹⁵ EPP od roku 1989 trvale usilovala o občas sporný cíl spočívající v zapojení konzervativních stran. Už dříve, s tím, jak se ES rozšiřovalo a v mnoha nových kandidátských zemích neexistovala křesťansko demokratická strana významnější velikosti, musela EPP, jestliže nechtěla být vytlačena mimo dění, začít spolupracovat i s jinými stranami stejného politického zaměření. Strana se tak postupně rozšiřovala i o konzervativní strany, ačkoli ty mají k evropské politice často rozdílný postoj.

Rozsah ideologické pestrosti frakce našel odraz ve změně jména po volbách v roce 1999 na Frakci EPP-ED. Změna jména byla do značné míry podněcována poslanci britské konzervativní strany, kteří chtěli signalizovat změněnou ideologickou rovnováhu ve frakci.

Rovnováha se do určité míry naklonila ve prospěch pravicových stran v EPP-ED. Největší složkou ve frakci zůstává tradičně CDU, druhou největší jsou britští konzervativci.¹⁶

Mezi členské strany frakce Evropských demokratů patří Občanská demokratická strana (ČR), Konzervativní strana, Ulsterská unionistická strana (obě Velká Británie), Lidová strana (Portugalsko) a Strana penzistů (Itálie).

Jak sami ED uvádějí, jsou zavázáni demokracii, individuální svobodě, vládě práva, národní suverenitě, volnému podnikání, minimální regulaci, nízkému zdanění, soukromému vlastnictví, účtě a bezpečnosti pro každého jednotlivce a silné transatlantické alianci.¹⁷

Při svém založení byla EPP poměrně soudržným seskupením křesťanskodemokratických stran, převážně středopravých a profederalisticky orientovaných. Postupné rozšiřování nicméně včlenilo do EPP několik dalších středopravých stran, které se ani nepřihlásily ke křesťanskodemokratickým hodnotám, ani nesdílely federalistickou vizi Evropy.¹⁸

Soudržnost mezi stranami frakce EPP-ED můžeme pozorovat z hlediska soudržnosti samotné Evropské lidové strany nebo následně celé frakce.

Podle Sokola¹⁹ se strany uvnitř EPP dělí na spíše konfesní křesťansko-demokratické (většinou s katolickou orientací) a sekulární liberálně-konzervativní strany nekonfesního charakteru. Zhruba uprostřed stojí německá aliance CDU/CSU, která v sobě zahrnuje oba zmíněné prvky. Křesťanskodemokratické strany se na škále pravice-levice blíží středu a více zdůrazňují federalistický koncept evropské integrace. K této skupině patří zejména strany z Beneluxu a Italská lidová strana. Posunuje se k nim i španělská Lidová strana. Opačný pól v rámci EPP tvoří v první řadě skandinávští konzervativci a italská Forza Italia.

¹⁵ Wilfried M.: Utváření Evropy: 25 let Evropské lidové strany, in Evropská lidová strana. Historie a současnost, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2002; str. 10-12

¹⁶ Judge, D. a Earnshaw, D.: The European Parliament, Palgrave Macmillan 2003; str. 131, 133

¹⁷ <http://www.epp-ed.org/europeandemocrats/ed-memberparties.asp>

¹⁸ Judge, D. a Earnshaw, D.: The European Parliament, Palgrave Macmillan 2003; str. 131, 133

¹⁹ Sokol P.: Evropská lidová strana – rozšiřující se blok pravého středu, in Balík S., Fiala P., Mikš F.: Perspektivy evropské unie. Konzervativně-liberální pohledy na aktuální otázky evropské politiky, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2004; str. 19-20

Podle Kanioka²⁰ je sice frakce EPP-ED na evropské rovině zřetelně federalistická, ale postoje jejích členských národních stran jsou pestřejší. Za příklad uvádí českou ODS, britské konzervativce, maďarský blok FIDESZ, slovenské KDH nebo švédské Umírněné.

Výzkumy provedené ve frakci EPP v Evropském parlamentu ukázaly, že nejvíce vlevo se z členských stran nachází vlámská Křesťanská lidová strana. Pozice na levé části spektra patří švédským Umírněným. V pohledu na evropskou integraci jsou největšími federalisty křesťanští sociálové z Lucemburska a nejméně federalistické postoje v rámci frakce vykazují britští konzervativci. dánská Konzervativní lidová strana.

Srovnáme-li tak dvě největší strany frakce – německou CDU a britskou Konzervativní stranu, vidíme jasný rozdíl v postoji k evropské integraci.

Programové vymezení CDU, tradiční strany EPP, se značně podobá základnímu programu EPP. Také CDU se ve svých programových zásadách²¹ hlásí ke křesťanskému chápání člověka a jeho zodpovědnosti před Bohem a jako základní hodnoty chápe svobodu spojenou se zodpovědností, solidaritu a spravedlnost. Tyto mají být prosazovány na celém světě. V ekonomické oblasti prosazuje ekologické a sociálně tržní hospodářství s důrazem na výkonnost, sociální spravedlnost, soutěživost, solidaritu, zodpovědnost, zajištění sociálních jistot a ochranu životního prostředí, zároveň říká - tolik trhu, kolik je možné, tolik státu, kolik je nezbytně nutné.

V otázce evropské integrace CDU vyjadřuje výrazné prointegrační postoje a podporu posílení federalismu. Chce vybudovat silnou Evropu, která bude funkční tam, kde již nejsou národní státy schopny řešit existenciální problémy svých národů. Musí se proto rozšířit pověření, kompetence a politická suverénní práva EU. EU se musí řídit zásadami svobody, demokracie, federalismu a subsidiarity. V Evropě budou i nadále existovat národní státy, ale budou muset projít zásadními vnitřními změnami. Přízeň je vyjádřena společné zahraniční a bezpečnostní politice EU, hospodářské a měnové unii a společné měně i spolupráci v EU v otázce bezpečnosti - zřízení Evropské policie v rámci EU a vytvoření sítě evropské bezpečnosti, ve které se budou vzájemně doplňovat aktivity NATO, ZEU a OBSE.

(„Sesterská strana“ CDU – bavorská CSU se také profiluje jako strana podporující evropskou integraci, ale její angažmá za práva regionů ji v devadesátých letech přivedlo i ke kritice snah CDU o přesun národních pravomocí na některé evropské orgány. CSU požadovala větší transparentnost politického systému EU a posílení principu subsidiarity, který by měl navrátit kompetence Bruselu zpět do Německa a Bavorska. Bavorští křesťanští demokraté také kritizovali údajně neúměrný příspěvek SRN do rozpočtu Unie. CSU odmítla i chápání Německa jako cílové země všech azylantů směřujících do EU. Nicméně výtky CSU vůči některým aspektům evropské integrace či německé politiky v rámci EU nenarušily její obecně proevropský kurz a spojení CDU v podpoře integrace).²²

²⁰ Kaniok, P.: Euroskepticismus a Evropský parlament, in Politologický časopis 4/2005; str. 425

²¹ Programové zásady CDU (přijaté 5. sjezdem strany v únoru 1994 v Hamburku), Nadace Konrada Adenaura, Praha 1996

²² Mareš, Miroslav: Německo a Evropská lidová strana, in Evropská lidová strana a její členské strany, Balík S., Hloušek V., (eds.), Masarykova univerzita Brno, 2004; str. 49-50

Naproti tomu britská Konzervativní strana ve svém volebním manifestu z roku 2005²³ vyjádřila podporu procesu reformy v Evropě a ochotu spolupracovat se všemi, kdo usilují o vývoj EU ve více flexibilním, liberálním a decentralizovaném směru. Zároveň odmítla Ústavu EU (Ústava podle strany vyznačovala přesun stále více moci jednotlivých států do Bruselu) a také společnou měnu euro (nechce se vzdát cenné svobody, kterou jí dává kontrola vlastní měny).

Strana sice uznává pozitivní výsledky EU²⁴ za posledního půl století, ale zároveň žádá změnu této organizace. EU by měla být konkurenceschopná, s volným trhem a flexibilní a dát tak jednotlivým členům prostor. Lidé chtějí méně intervenující vládu jak na národní, tak evropské úrovni. To je důvod, proč konzervativci nepodporují federalistickou vizi, ale naopak věří, že by Británie měla zůstat nezávislým státem a neměla by se utopit v jednotném evropském státě. Ve světě rostoucích změn a nejistoty potřebují lidé cítit smysl solidarity s institucemi, které jim slouží. A institucí, která je nejlépe schopná poskytnout jim tento smysl solidarity a bezpečnosti, je národní stát.

Strana také kritizuje společné politiky v zemědělství a rybolovu, které jsou podle ní neudržitelné, poškozují volný obchod a utrácejí obrovské sumy peněz.

Při řešení některých otázek strana podporuje účinnou mezinárodní spolupráci, ale odmítá harmonizaci politiky a rozhodování z Bruselu např. v oblastech azylu a migrace nebo kontroly hranic. Velká Británie si musí ponechat kontrolu vlastních hranic a pravomoc vyjednávat s dalšími zeměmi na bilaterálním základě. Podobně je tomu v oblasti boje proti mezinárodnímu zločinu, kde konzervativci nesouhlasí s přesunutím kontroly policejních sil nebo soudního systému na úroveň EU. Jednotná zahraniční politika EU je pro konzervativce nepřijatelná – zahraniční záležitosti a obrana by měly zůstat pod národní kontrolou, aby tak mohly být zabezpečeny národní zájmy. Evropská spolupráce v oblasti obrany by se měla odehrávat v rámci NATO.

Z pohledu evropského poslance za Konzervativní stranu, van Ordena²⁵, je evropská obranná politika nadbytečná, rozděľující a nevhodná. Je podporováno zapojení EU ve vojenských záležitostech, zatímco osvědčená aliance, NATO, je přehlížena. EU pokračuje v budování struktur, které pouze kopírují existující orgány NATO, zatímco nevytvářejí žádnou další vojenskou kapacitu. Evropská unie může hrát užitečnou roli v „měkké“ (soft) bezpečnosti – prevenci konfliktů, humanitární a rozvojové pomoci, rekonstrukci po skončení konfliktu – a vojenské záležitosti ponechat NATO.

Britská Konzervativní strana navíc na začátku února 2006 oznámila předsedovi frakce EPP-ED své rozhodnutí založit v Evropském parlamentu novou frakci. Její vytvoření má trvat „měsíce až roky“ a měla by především upustit od federalistického pojetí Evropské unie.²⁶

Francouzský Svaz pro lidové hnutí (UMP)²⁷ je heterogenním seskupením, sdružujícím nejenom bývalé členy Sdružení pro republiku (RPR) a také spolupracující RPF, které se staví k integraci spíše skepticky, ale také někdejší členy Svazu pro demokratickou Francii (UDF), kteří měli na evropskou integraci smířlivější a spíše pozitivní náhled. Například při kampani vztahující se k referendu o

²³ <http://www.conservatives.com/pdf/manifesto-uk-2005.pdf>

²⁴ <http://www.conservatives.com/tile.do?def=policy.listing.page> (volební program do EP)

²⁵ http://www.conservatives.com/tile.do?def=conference.2005.news.story.page&obj_id=124984

²⁶ <http://www.euractiv.cz/cl/2/2351/Britsti-konzervativci-chteji-zalozit-novou-frakci-v-EP>

²⁷ Prudíková D.: Francouzské politické strany a evropská integrace, in Středoevropské politické studie, jaro-léto 2005, <http://www.cepsr.cz/clanek.php?ID=242>

Maastrichtské smlouvě v září roku 1992 UDF většinově proklamovala svoje svázání s EU. Postoje jednotlivých aktérů uvnitř UMP se tak značně liší a strana musí vždy hledat kompromisní řešení.

UMP opouští gaullistické vzory, svým programem se nyní snaží propojit zájmy Francie a Evropy. Vnitrostranické tábory uvnitř UMP se shodují na nutnosti vybudovat silnou Evropu schopnou jak ekonomicky, tak i politicky vzdorovat USA. „Cílem UMP je Evropa, která bude schopná čelit USA, potažmo dalším světovým velmocím... Proto UMP aktivně podporuje iniciativy Jacques Chiraca, které Francii zviditelňují, a to jak v rámci Evropy, tak i ve světě. UMP je přesvědčena, že pouze EU je budoucností Francie.“ (Jacques Barrot, předseda poslaneckého klubu UMP). Přesto však ale politici UMP nejsou zcela ztotožnění a spokojeni s dosavadním průběhem evropské integrace. UMP žádá přiblížení evropských struktur občanům a jejich demokratičtější fungování. Z tohoto titulu je nezbytné reformovat instituce. V tomto kontextu čelní představitelé UMP podporovali projekt Evropské ústavy, protože podle nich tento text dokáže předejít problematickým momentům a nebezpečím číhajícím nejenom v integračním procesu, ale i v přistupování dalších členských států. Z tohoto titulu si při jejím projednávání přáli rovněž předefinovat pojem kvalifikované většiny, a to na bázi větší efektivity a spravedlnosti.

UMP považovala rozšíření Evropy z května 2004 za nezpochybnitelnou nutnost, varovala ale před úskalími, mezi která řadí například možné pochopení rozšíření ze strany přistupujících států pouze jako realizaci zóny volného obchodu, přičemž politicky by tyto státy dále spolupracovaly s USA. UMP ve svém programu požaduje vícerychlostní Evropu, tedy možnost pro státy, které chtějí být zainteresovány, postupovat v určitých politikách společně a rychleji, než státy jiné. Jako ožehavý případ takové politiky cituje UMP zahraniční a obrannou politiku, další takovou oblastí má podle UMP být vědecký výzkum. UMP také vyjadřuje nespokojenost se stávajícím financováním evropských politik a probíhajícími reformami regionální a zemědělské politiky, které by měly být předefinovány. Některé politiky by UMP ráda postoupila na evropskou úroveň, z jiných výroků čelných politiků zase vyplývá potřeba bránit národní zájem a ponechat si určité procento rozhodování ve vlastních rukou. Nemyslí se tím přesun určitých politik zpět z evropské na národní úroveň, to by bylo považováno vedením UMP za krok zpět, ale efektivnější obrana národních cílů v rámci nastartovaných evropských procesů.

Evropský integrační proces má podle politiků UMP pro Francii v zásadě pozitivní charakter. Mimo zviditelnění se vůči USA UMP také zmiňuje efektivnější boj proti korupci, boj proti zločineckým organizacím (v této souvislosti UMP často upozorňuje na nedávno schválený Evropský zatýkácí rozkaz, na jehož prosazení se tento subjekt výrazně spolupodílel), antidiskriminační zákonodárství. Naproti tomu UMP často opakuje nutnost reformy rozpočtové politiky, na kterou momentálně Francie doplácí. Dalším možným omezením francouzské politiky je současná podoba Paktu stability, která dostatečně nereflektuje konjunkturální vývoj evropské ekonomiky, a omezené možnosti výdajů na výzkum, které by si UMP přála v národním zájmu vyšší. (Prudíková 2005)

2. SOCIALISTICKÁ FRAKCE V EVROPSKÉM PARLAMENTU²⁸

Tato frakce v současné době druhou největší frakcí EP, skládá se z 201 členů z 23 členských států. Předsedou je Martin Schulz.

Země	Politická strana	Počet poslanců
Rakousko	Sozialdemokratische Partei Österreichs	7
Belgie	1. Partie socialiste (Belgium) 2. Socialistische Partij Anders- Sociaal, Progressief, Internationaal, Regionaal, Integraal Democratisch, Toekomstgericht	7
Česká republika	Česká strana sociálně demokratická	2
Německo	Sozialdemokratische Partei Deutschlands	23
Dánsko	Socialdemokratiet	5
Estonsko	Sotsiaaldemokraatlik Erakond	3
Španělsko	Partido Socialista Obrero Español	24
Finsko	Suomen Sosialidemokraattinen Puolue / Finlands Socialdemokratiska Parti	3
Francie	Partie socialiste	31
Velká Británie	Labour Party	19
Řecko	Panhellinion Socialistiko Kinima	8
Maďarsko	Hungarian Socialist Party (MSZP)	9
Irsko	Labour Party (Ireland)	1
Itálie	1. Democratici di Sinistra 2. Uniti nell'Ulivo	14
Litva	1. Lithuanian Social Democratic Party (LSPD) 2. Lietuvos socialdemokratų partija	2
Lucembursko	Parti ouvrier socialiste luxembourgeois	1
Malta	Partit Laburista	3
Nizozemí	Partij van de Arbeid	7
Polsko	1. Socjaldemocracja Polska 2. Sojusz Lewicy Demokratycznej - Unia Pracy 3. Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej (SPR)	10
Portugalsko	Partido Socialista	12
Švédsko	Socialdemokratiska arbetarepartiet	5
Slovinsko	Združena lista socialnih demokratov	1
Slovensko	Party of the Democratic Left (SDL), SMER	3

Socialistická frakce zahrnuje socialistické, sociálnědemokratické strany a strany práce, které jsou členy Strany evropských socialistů (SES); tvoří tedy frakci této evropské strany v EP.

²⁸ <http://www.socialistgroup.org/gpes/index.do?lg=en>

Socialistická frakce chce zlepšovat životní a pracovní podmínky v EU, zajistit lepší ochranu a více příležitostí pro všechny, činit životní prostředí čistějším, prosazovat partnerství pro podporu pracovních míst a růst úspěšné ekonomiky; Důležitá je solidarita – frakce chce, aby všichni sdíleli výhody rozšířené EU. Mezi cíle, jichž má být dosaženo, patří udržitelnost, solidarita, sociální spravedlnost, bezpečnost a úspěšná ekonomika. Ambicí frakce je také větší globální bezpečnost, udržitelnost, solidarita mezi bohatými a chudými zeměmi a ochrana lidských práv a pracovních podmínek pro všechny. Frakce usiluje také o větší bezpečnost a to skrze společné evropské akce proti mezinárodnímu pašování drog a lidí, o zlepšenou ochranu vnějších hranic EU a koordinovanější způsoby řešení problému terorismu. Dále usiluje i o koherentnější potravinovou politiku spojenou s reformou zemědělské politiky ukončující nadprodukcí a o větší bezpečnost potravin.²⁹

Ve volebním manifestu pro volby do EP³⁰ v roce 2004 Strana evropských socialistů (PES) uvádí, že hlasování pro sociálně demokratické kandidáty je hlasem pro EU, která kombinuje sociální spravedlnost v rámci zemí a solidaritu mezi zeměmi. Je hlasem pro silnou, sociální EU, která poskytuje ekonomický úspěch a bezpečnost pro občany.

Hlavními prosazovanými body pak jsou:

- posílení růstu Evropy, boj s chudobou a vytváření více a lepších pracovních míst
- podpora Evropy jako oblasti demokracie a rovnosti
- řízení migrace a usilování o sociální integraci
- budování bezpečnějšího, udržitelného, mírového a spravedlivého světa
- přivedení EU blíže jejím občanům

PES zdůrazňuje sociální standarty, obzvláště cíl většího počtu a lepších pracovních míst, plnou zaměstnanost a sociální inkluzi, stejně jako ochranu životního prostředí a udržitelný rozvoj. Je třeba chránit, posilovat a modernizovat evropský sociální model, který kombinuje ekonomický růst a adekvátní úroveň sociální ochrany. Pro PES je vizí EU společenství založené na principech sociální tržní ekonomiky a vzájemné spolupráce směřující k zisku všech. EU by také měla být založena na demokracii, rovnosti, úctě k lidským právům, různorodosti a vládě zákona a její instituce by měly být transparentnější, zodpovědnější a v rozhodování demokratičtější (PES také podporuje posílení pravomocí Evropského parlamentu jako voleného orgánu).

Program pojednává také o řešení otázky nelegální migrace, odmítnutí rasismu a xenofobie. Je třeba usilovat o aktivní politiku sociální inkluze a integrace, zajištění občanských a sociálních práv migrantů a sdílené řízení toků migrace. Zároveň má podporu rozvojová politika a ekonomický a sociální rozvoj a zlepšování humanitárních podmínek, které podpoří lepší život v zemích původů migrace.

PES chtějí silnou Evropskou unii s jasným hlasem na mezinárodních fórech, usilující o spravedlivý, stabilní a mírový svět v souladu s mezinárodním právem v rámci OSN. Strana také podporuje další rozvoj Evropské bezpečnostní a obranné politiky jako nástroje prevence konfliktů a řešení krizí a úsilí o boj proti globální chudobě a zrušení dluhu rozvojových zemí, boj proti AIDS. K dosažení těchto cílů je třeba jejich sdílení s mezinárodními organizace (WTO, Světové banky, MMF). EU by měla

²⁹ http://www.socialistgroup.org/gpes/media/documents/21665_21665_socialist_group_en_060118.pdf

³⁰ http://www.pes.org/downloads/Manifesto_2004_EN.pdf

využít svůj vliv k pokračování a dokončení světových obchodních rozhovorů podporujících spravedlivý globální obchod.

Co se týká soudržnosti, podle Judgeho a Earnshawa³¹ byla frakce PES po volbách v roce 1999 daleko ideologicky soudržnější než EPP-ED – navzdory patrnému ideologickému rozdílu mezi tradičním socialismem francouzské socialistické strany a „modernizátory“ ve skupině britské Labour Party.

Jeden z možných rozdílů mezi evropskými sociálně demokratickými stranami je možné najít v jejich postojích k „třetí cestě“.³² Některé sociálně demokratické strany prosazovaly novou politickou orientaci, ale nechtěly ji přímo nazvat „třetí cestou“ (nálepka „třetí cesta“ je jednak často asociována s Británií, (post)-thatcherismem a neoliberalismem, a je tak považována za nepřátelickou, jakkoli moderní chce být. Za druhé může být otevřené přijetí nálepky „třetí cesty“ chápáno jako určitá forma uznání vedoucí role VB a britské Labour Party v mezinárodním sociálně demokratickém hnutí).

Vedle britské Labour party přijalo otevřeně nálepku třetí cesty několik dalších sociálně demokratických stran. Německá SPD publikací materiálu Blaira a Schrödera v roce 1999 učinila krok tímto směrem (reakce v Německu ale byly tak negativní, že odradily předsedu strany od trvání na zdůrazňování intelektuálního spříznění s třetí cestou). Jiné sociálně demokratické strany mají sklon vyhnout se otevřené deklaraci spříznění s hnutím třetí cesty. Členské strany jako např. nizozemská PvdA nebo portugalská PS, ačkoli byly jasně v první linii procesu obrody sociální demokracie v Evropě, se pečlivě vyhýbaly i náznaku spojení s hnutím třetí cesty. A francouzský vůdce socialistů Lionel Jospin byl asi nejhlučnějším kritikem třetí cesty, když proti ní několikrát veřejně vystoupil.

Na druhou stranu jsou ale důležitější hodnoty než nálepka prosazované třetí cesty a v těch byla shoda. Hodnoty jako podnikání, rovnost příležitostí, žádná práva bez zodpovědnosti mohla být zdůrazněna v diskurzu národní politiky. V devadesátých letech tak byly klíčové hodnoty „třetí cesty“ nápadným rysem v sociálně demokratických volebních manifestech po celém kontinentu, ale zejména ve Španělsku, Nizozemí, Německu, Belgii a Portugalsku.

Pravděpodobně nejvíce zůstávaly vlivné tradiční sociálně demokratické hodnoty rovnosti výsledků a universality v severských zemích. Ve Švédsku se převažující diskurz soustředil na to, jak uchovat švédský model v mezinárodním ekonomickém kontextu. Dánští sociální demokraté udržovali podobnou pozici, ale také včlenili typicky liberální hodnoty jako výkonnost v managementu veřejných služeb a spravedlivosti v sociálně odpovědném státě. Francouzští socialisté byli také velmi neochotní přijmout ve svém politickém diskurzu hodnoty třetí cesty.

Celkově se zdá, že hodnoty a principy, které obhájci třetí cesty přijali a popularizovali pod nálepkou třetí cesty jsou znatelně úspěšnější než nálepka sama. Velmi málo sociálně demokratických stran udržuje tradiční diskurz zdůrazňující rovnost výsledků, vertikální redistribuci a vizi kapitalismu jako neodmyslitelně zlé věci, které musí být kontrolovány³³. Co se týká francouzské Socialistické strany (PS)³⁴, navenek představitelé strany zaujímají již po desetiletí konstantní pozici vůči evropské

³¹ Judge, D. a Earnshaw, D.: *The European Parliament*, Palgrave Macmillan 2003; str. 135

³² Bonoli, G.: *Social Democratic party policies in Europe towards a Third Way?*, in Bonoli G. A Powell M. (eds): *Social Democratic Party Policies in Contemporary Europe*, Routledge, London and New York, 2004; str. 199-201

³³ Tamtéž, str. 201

³⁴ Prudíková D.: *Francouzské politické strany a evropská integrace*, in *Středoevropské politické studie*, jaro-léto 2005, <http://www.cepsr.cz/clanek.php?ID=242>

integraci, uvnitř ale vedou bouřlivé diskuse o skutečném zaměření Evropy. PS podporuje federální Evropu, ovšem s částečnými výhradami na adresu nedostatečně sociálního programu realizovaného evropskými institucemi. V podstatě ale své Evropanství nezpochybňuje, fungování Francie si jinak než v rámci EU nedokáže představit.

V otázkách subsidiarity a proporcionality by PS uvítala přesun dalších kompetencí na evropskou úroveň. Požaduje vytvoření postu Ministra zahraničních věcí EU, možnost hlubší spolupráce států v otázkách obrany, harmonizace azylové a imigrační politiky. Tuto kapitolu PS nazývá „Vytvoření společného prostoru svobody, bezpečí a spravedlnosti“. Z rozhovorů a diskusí ale vyplývá, že tento postoj bude podporovat pouze, pokud nebude ohrožovat postavení PS uvnitř stranickopolitického spektra Francie. „Situace se od roku 1957 vyvíjela ve smyslu liberálních myšlenek. Je nemyslitelné, aby principy volného obchodu ohrožovaly sociální ochranu, veřejnou správu a další principy tradičního sociálního státu, které od nás naši voliči očekávají.“ (Arnaud Montebourg, poslanec PS Národního shromáždění Francie, 19. 10. 2003)

Stěžejními body, které hodlá PS bránit, je veřejná služba, sociální smír, laickost. Spíše než neutrální či defenzivní postoj si PS vybírá pozitivní přístup vůči EU, kde ale hodlá bránit svá přesvědčení. Pozice strany se však vyvíjí. PS v posledních letech začala, aby zůstala aktivním hráčem na francouzské stranickopolitické scéně, hovořit o specifických zájmech PS, potažmo francouzského socialistického voliče, které EU svým působením nerealizuje. K integračnímu procesu se tedy vyjadřuje pozitivně a je i vstřícně naladěná k jeho dalšímu prohlubování. Dvojznačnost postoje spočívá v kladném posuzování integračního internacionalismu, který však má v sobě v současné podobě zakódovány prvky liberální ekonomie. PS proto o problematice přemýšlí v porovnání s předchozími lety pragmatičtěji, tj. integraci podporuje, dokud to neohrožuje její vnitrostranickou pozici. (Prudíková 2005)

3. ALIANCE LIBERÁLŮ A DEMOKRATŮ PRO EVROPU (ALDE)³⁵

ALDE je za současného stavu (90 poslanců) třetí nejsilnější frakcí EP disponující 90 poslanci.

Země	Politická strana	Počet poslanců
Velká Británie	Liberál Democrats	12
Rakousko	nezávislá poslankyně	1
Švédsko	1. Folkpartiet Liberalerna 2. Centerpartiet	2 1
Španělsko	1. Convergencia Democratica de Catalunya 2. Partido Nacionalista Vasco	2
Slovinsko	Liberálna Demokracija Slovenije	2
Polsko	Partia Demokratyczna	4
Nizozemí	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie -VVD Demokraten 66.	4 1
Lucembursko	Parti Démocratique	1
Belgie	Movement Reformateur Vlaamse Liberalen en Demokraten	3 3
Kypr	Democratic Party of Cyprus - DIKO	1
Estonsko	Estonian Reform Party Centre Party of Estonia	2
Finsko	Suomen Keskusta Svenska folkpartiet i Finland rp	4 1
Francie	UDF	11
Německo	Freie Demokratische Partei -FDP	7
Maďarsko	Szabad Demokraták Szövetsége	2
Itálie	La Margherita Italia del Valori PRI-MRE Radicali Italiani	7 2 1 2
Dánsko	Venstre Radikale Venstre	3 1
Irsko	nezávislá	1
Lotyšsko	Latvia's Way	1
Litva	Liberālø ir centro sąjunga Darbo partija	2 5

Frakci tvoří poslanci členských stran:

- A) Evropské liberální, demokratické a reformní strany (ELDR)
- B) Evropské demokratické strany (EDS)

³⁵ <http://alde.europarl.eu.int/content/default.asp?PageID=34>

A) EVROPSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA (EDS)³⁶

EDS byla založena v roce 2004 Francescem Rutellim (předseda italské Democrazia è Libertà-La Margherita) a François Bayrou (předseda Unie pro francouzskou demokracii).

Členskými stranami EDS jsou Darbo Partija (Litva), Democrazia E Libertà – La Magherita (Itálie), Mouvement des citoyens pour le changement (Belgie), Partido Nacionalista Vasco (Baskicko), UDF (Francie), Cesta změny (Česká republika) - prvních pět stran zastupuje EDS v ALDE 25 poslanců.

Ve svém programu se Evropská demokratická strana³⁷ hlásí k hodnotám míru, svobody, demokracie, solidarity a vzdělání. Podporuje silnější Evropu a evropskou integraci a další rozvoj a posílení v mnoha oblastech politiky (rozvoj evropské politiky sousedství; založení skutečně evropského prostoru vzdělávání a výzkumu; další kroky např. v reformě Společné zemědělské politiky). Zároveň deklaruje, že záležitosti různých oblastí se týkají každé úrovně – EU, národní, regionální a místní, důležité je zajistit koherenci.

EDS vyjadřuje podporu evropské bezpečnostní a obranné politiky a také spojenému úsilí v boji s nadnárodním zločinem, společné kontrola vnějších hranic a založení společné oblasti svobody a spravedlnosti. Evropa podle strany musí mluvit jedním hlasem a prvním krokem k dosažení tohoto cíle je mít jednoho reprezentanta EU ve všech mezinárodních organizacích a finančních institucích, jako MMF a Světová banka nebo OSN. To zajistí jak EU, tak mezinárodním organizacím větší efektivitu.

K řešení válek přitom nestačí jen zbraně (musí se řešit také jejich kořeny, jako nespravedlnost, chudoba, popírání práv a represe), zároveň je třeba vést akce multilaterálně.

Jednou z priorit EU ve světě by měl být udržitelný rozvoj (štědřejší a cílenější politika pomoci, založení užších partnerství s vládními a nevládními aktéry).

EDS podporuje koncept Evropy regionů – Unie by měla brát na institucionální úrovni a ve způsobu, kterým jsou vytvářeny politiky existenci regionů v potaz, obzvláště těch s legislativními pravomocemi a demokraticky zvolenými orgány veřejné správy.

Strana odmítá protekcionismus, podporuje otevření mezinárodního obchodu, vzdělávání a inovace. Evropský sociální model je pro ni klíčovým aspektem pohledu na život, ale je třeba jej zreformovat, aby odpovídal rostoucí délce života a změnám v dnešní společnosti.

B) EVROPSKÁ LIBERÁLNÍ, DEMOKRATICKÁ A REFORMNÍ STRANA (ELDR)

ELDR ve svém zakládajícím dokumentu – Stuttgartské deklaraci z března 1976³⁸ – vyjádřila přesvědčení členských stran, že mír, svoboda a prosperita v Evropě mohou být nejlépe zajištěny, jestliže se bude Společenství vyvíjet směrem k silnější unii. Prvořadým úkolem EU přitom musí být zabezpečení lidských, občanských a politických práv na evropské úrovni. ELDR požadovala přijetí listiny základních lidských práv a svobod, přímo platnou v ES, kterou by sestavil první přímo zvolený

³⁶ http://www.pde-edp.net/main/_pde/index.jsp

³⁷ http://www.pde-edp.net/main/pde/en/vision/programme/edp_programme.pdf

³⁸ http://www.eldr.org/modules.php?name=News&new_topic=12

Evropský parlament; právo každého občana odvolat se k Evropskému soudnímu dvoru, jsou-li jeho občanská práva poškozena rozhodnutím institucí Společenství; zrušení zbývajících administrativních omezení na volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu v rámci ES). Vyjádřen byl také požadavek svobodného demokratického zřízení EU, které bude založeno na rozdělení moci, většinovém hlasování a ochraně menšin a také nutnost stabilního a vyrovnaného ekonomického růstu v EU (podpora ekonomické a monetární unii, např. skrze ještě větší harmonizaci ekonomických a finančních politik států a jejich měn, včetně vytvoření společné centrální banky; podpora svobodného systému volného trhu; redistribuce bohatství jak užitím Sociálního fondu k redukci nerovnosti mezi jedinci a Regionálního rozvojového fondu k redukci nerovností mezi regiony; rozvoj společné zemědělské politiky způsoby, které přinášejí prospěch spotřebitelům a zároveň povzbuzují účinné zemědělství; další pokrok ke společné environmentální a energetické politice. Strana také vnímá nutnost společné zahraniční politiky EU.

Frakce ALDE uvádí v deseti bodech Programu pro Evropu³⁹., že neexistuje pro členské země budoucnost bez EU, protože jsou příliš malé, aby zaručily svým občanům bezpečnost a prosperitu. Frakce chce posilovat potenciál Unie důrazem na principy svobody, demokracie, solidarity, vlády práva, úctě k lidským právům, svobodnému podnikání a rovným příležitostem.

ALDE prosazuje federální tradici, která respektuje rozmanité kulturní, místní a jazykové identity a je otevřena všem evropským státům, jež splňují kritéria pro členství. Podpora je vyjádřena principu subsidiarity a v této souvislosti také přijetí Evropské ústavy. Učinění Unie globálním hráčem by mělo překonat propast mezi její ekonomickou a politickou velikostí: Evropa musí ve světových záležitostech mluvit jedním hlasem (podpora Společné zahraniční a bezpečnostní politiky). Instituce EU by měly být otevřeny, demokratizovány, posíleny a měla by být zvýšena jejich odpovědnost. V souvislosti s menšinami - mají být zaručena základní práva všech evropských občanů a odstraněny všechny formy diskriminace (Evropa bezpečnosti a spravedlnosti pro všechny je také Evropa, která rozšiřuje tato práva na ty, kteří po právu usilují o azyl nebo o nový život zde. Unie potřebuje posílit ochranu společných vnějších hranic a harmonizovat azylovou politiku. Evropa musí rozvíjet společnou strategii, aby zvládla legální imigraci a koordinovala akce proti imigraci nelegální)

Cílem společné ekonomické politiky musí být vytvoření prosperity, konkurence a pracovních míst a udržení životaschopného evropského sociálního modelu. EU má také prosazovat ochranu životního prostředí a podporovat udržitelný rozvoj, a to skrze štedřejší a cílenou politiku pomoci a musí umožnit skrze mnohostranný systém obchodu přístup nejchudším zemím světa na evropský trh.

Podle Hixe⁴⁰ existují v rámci liberální rodiny dva hlavní proudy: radikální liberálové zdůrazňují sociální a politické svobody, zatímco ekonomičtí liberálové zdůrazňují ekonomickou svobodu. Co se týká otázky evropské integrace, je mezi radiálními a ekonomickými liberály jen malý rozdíl. Radiální liberálové tvrdí, že větší sociální a politická svoboda jednotlivců je důsledkem sociopolitické jednoty v Evropě. Na druhou stranu ekonomičtí liberálové vidí evropskou integraci jako jediný způsob, jak deregulovat omezované národní ekonomiky v Evropě. Nicméně tyto proevropské pohledy nejsou v rámci liberálních proudů zaujímány shodně. Mezi radikálními liberály jsou řecké, španělské a britské strany méně euroentuzianistické než italské a německé strany; mezi ekonomickými liberály není belgická vlámská strana tak proevropská jako nizozemské a dánské strany.

³⁹ <http://alde.europarl.eu.int/Content/Default.asp?>

⁴⁰ Hix, Simon a Lord, Christopher: Political Parties in the European Union, Macmillan Press Ltd, London 1997, str. 32-33

V rámci ALDE se tak setkávají i strany, které se hlásí k sociálnímu liberalismu – např. švédská Folkpartiet Libelalerna⁴¹(FL) nebo dánská Radikale Venstre. Skandinávské strany podporují evropskou integraci a zdůrazňují vizi federální Evropy, kde Unie rozhoduje jen o otázkách, které musí být řešeny na evropské úrovni. Základním principem je činit rozhodnutí tak blízko občanům, jak je to jen možné (zde např. švédská FL, která také vyjadřuje podporu členství Švédska jak v měnové unii, tak Evropské bezpečnostní a obranné politice, i další rozšiřování EU - i o Turecko). FL také navrhuje založení evropské FBI, jednající důrazně proti organizovanému zločinu a žádá větší koordinovanost unijní zahraniční politiky.)

Druhá švédská strana v ALDE – Centerpartiet⁴² - podobně podporuje federalismus jako cestu k rozdělení moci (země má mít kompletní moc v otázkách týkajících se nás a našich rodin; jiné otázky překračující hranice jako např. enviromentální anebo otázky mezinárodní kontroly zločinu budou lépe řešeny na mezinárodní úrovni – strana chce EU „užší, ale ostřejší“ – EU, která se věnuje svým hlavním úkolům – zajištění bezpečnosti, boji s mezinárodním zločinem a zlepšování životního prostředí).

Podobně také finská Švédská lidová strana⁴³, umírnění liberálové, dle svých slov aktivně pracuje za silnější evropskou integraci. Podle strany je EU procesem integrace suverénních států. EU je potřeba, když zde jsou problémy, které nemohou být uspokojivě rozhodnuty v rámci vlastní země. Jenom fungující Unie je užitečná.

Také dánská Venstre⁴⁴ zdůrazňuje princip subsidiarity a rozhodování co nejbližší občanům – národní pravomoci by měly být pravidlem, pravomoci Unie výjimkou. Podle strany Unie zůstane dobrovolnou unií nezávislých států, které se rozhodly pracovat společně ve škále oblastí. Rozšíření Unie by mělo zahrnovat pokračující liberalizaci, deregulaci a zjednodušení politiky EU, včetně zemědělské a rybářské politiky. Vyjádřena je podpora jednotné měně.

Radikále Venstre⁴⁵, druhá dánská strana, sociálně-liberální, opět připomíná princip rozhodování co nejbližší občanům a vyjadřuje také podporu jednotné měně a posílení EU v oblasti zahraniční politiky.

Např. ale FL kritizuje společnou zemědělskou politiku – zemědělské dotace spolykají většinu zdrojů na úkor chudých zemí.

⁴¹ http://www.folkpartiet.se/templates/AreaContentPage_____23710.aspx

⁴² <http://www.centerpartiet.se/templates/Page.aspx?id=7040>

⁴³ <http://www.sfp.fi/en/page.php?pageid=38>

⁴⁴ Dánsko – Venstre <http://www.venstre.dk/index.php?id=727>

⁴⁵ Nikoliv Radikale Venstre <http://www.radikale.dk/>

4. FRAKCE ZELENÍ/EVROPSKÁ SVOBODNÁ ALIANCE⁴⁶

Jedná se o čtvrtou největší frakci - 42 poslanců ze 13 zemí.

Frakce vznikla v červenci 1999 „z vůle dvou oddělených a pokrokových evropských politických rodin spolupracovat v EP“ (frakci tvoří poslanci frakce Zelených a frakce Evropské svobodné aliance prezentující regionalistické strany).⁴⁷

Země	Politická strana	Počet poslanců
Německo	Bündnis 90/Die Grünen	13
Francie	Les Verts	6
Nizozemí	GroenLinks	2
	Europa Transparant	2
Španělsko	Esquerra Republicana de Catalunya	3
	E-Iniciativa per Catalunya-Verds	
	Los Verdes	
Belgie	Ecole	2
	Groen	
Itálie	Federazione dei Verdi	2
Rakousko	Die Grünen	2
Velká Británie	The Green Party	2
	Plaid Cymru (Wales)	1
	Scottish National Party (Skotsko)	2
Dánsko	Socialistisk Folkeparti	1
Finsko	Vihreä Liitto	1
Lotyšsko	Par Cilveka Tiesibam Vieneta Latvija	1
Lucembursko	Déi Gréng	1
Švédsko	Miljöpartiet De Gröna	1

Společným projektem frakce⁴⁸ je budování společnosti respektující základní lidská práva a enviromentální spravedlnost: právo na sebeurčení, přístřeší, dobré zdraví, vzdělání, kulturu a vysokou kvalitu života; zvětšení svobody ve světě práce; prohloubení demokracie decentralizací a přímou účastí občanů na rozhodování, které se jich dotýká a zvětšením otevřenosti řízení v Radě a Komisi a učiněním Komise plně zodpovědné Parlamentu; budování EU svobodných národů, která bude založena na principu subsidiarity.

EU by zároveň měla pozměnit svou orientaci - v současnosti příliš zdůrazňuje ekonomickou koncepci na úkor sociálních, kulturních a ekologických hodnot.

⁴⁶ <http://www.greens-efa.org/en/>

⁴⁷ Zelení s „regionalisty“ spolupracovali v EP již po volbách v roce 1984, kdy vznikla tzv. frakce „Duha“ (Rainbow Group), v níž právě ekologické strany hrály významnější roli. V roce 1989 vytvořily Zelené strany vlastní frakci, „Duha“ ale existovala dál a regionalistické strany v ní získaly dominantní roli. Po volbách v roce 1999 pak byla znovu vytvořena společná frakce regionalistických stran se Zelenými. (Mareš, M.: Evropská svobodná aliance – Demokratická strana národů Evropy, in Fiala, P., Mareš M.,: Evropské politické strany, Masarykova univerzita v Brně, 2001; str. 106-107)

⁴⁸ <http://www.greens-efa.org/cms/default/rubrik/6/6646.project@en.htm>

Zelení/Evropská svobodná aliance zároveň usilují o ekonomické a sociální reformy vedoucí k vytvoření rozvoje udržitelného jak pro lidské bytosti, tak pro přírodní svět a demokratický proces spojující obchodní, bezpečnostní, ekonomické a sociální otázky s environmentálními, kulturními a demokratickými právy. Cílem je také solidarita a garantovaná lidská a občanská práva pro všechny včetně lidí, kteří přišli z nečlenských zemí EU. Garantována by měla být také rovná práva a příležitosti, stejně jako kulturní a jazyková rozmanitost. V zahraniční politice podporuje frakce řešení problémů mírovými prostředky, spíše než vojenskou silou.

Frakci tvoří poslanci z členských stran patřících ke dvěma evropským politickým stranám:

- A) Evropské federaci stran zelených
- B) Evropské svobodné aliance

A) EVROPSKÁ FEDERACE STRAN ZELENÝCH⁴⁹ (EFSZ)

EFSZ hovoří ve svém politickém programu (Guiding Principles)⁵⁰ o nutné evropské spolupráci při zastavení negativních dopadů industrializace na život na Zemi, přičemž EU se má stát prostředkem této spolupráce. K tomu je ale třeba, aby se přeorganizovala do skutečně demokratické federace, přeorientovala své priority na podporu environmentálního a sociálně udržitelného modelu rozvoje (ekologicky a sociálně regulovaná tržní ekonomika) a přijala svou globální odpovědnost za mírový svět. Federace prosazuje eko-rozvoj, který musí být založen na demokracii, rovnosti mezi muži a ženami, právu všech lidí vyjadřovat se a plně se účastnit rozhodovacího procesu, které vyžaduje přístup ke všem relevantním informacím a přístup ke vzdělání. Za cíle zelené politiky deklaruje ekologickou udržitelnost, spravedlnost a sociální spravedlnost a samostatnost.

V rámci bezpečnosti politiky je kladen důraz na předcházení konfliktům (organizování míru). Bezpečnostními cíly přitom jsou podpora svobody a demokracie, zúžení propasti mezi bohatými a chudými, spravedlivá distribuce a udržitelné využití přírodních zdrojů, ochrana životního prostředí a biosféry, vytvoření panevropského bezpečnostního systému schopného prevence, řízení a vyřešení sporů bez použití násilí, všeobecné a úplné odzbrojení, tak jak je obhajováno OSN. Federace také navrhovala zrušení NATO a ZEU a jejich nahrazení panevropským kolektivním bezpečnostním systémem, který by se zabýval prevencí, zvládnutím a řešením konfliktů. Zároveň podporují rozvinutí OBSE do podoby „regionální bezpečnostní organizace“

V rámci projektu nového občanství zelení podporují rozšíření spektra občanských práv, demokratické účasti, lidských práv a ochrany práv menšin, přičemž lidská práva, práva menšin, občanská práva imigrantů a práva jednotlivců na azyl jsou v zelené politice fundamentální.

⁴⁹ První ekologická hnutí začala v Evropě vznikat v 60. letech 20. století, ekologické (zelené) strany poté přibližně o desetiletí později na počátku let sedmdesátých. Poté, co se zelení začali v první polovině 80. let výrazněji prosazovat na národní úrovni, začala vzrůstat potřeba jejich mezinárodní kooperace – v roce 1984 byla založena Evropská koordinace stran zelených (zástupci ekologických stran Belgie, Nizozemí, Lucemburska, Velké Británie, Francie, Německo, Švédsko a Švýcarsko). V roce 1993 byla Koordinace přetransformována na Evropskou federaci stran zelených. Frakce zelených v EP ustavila v roce 1984 – spolu s dalšími – frakci Rainbow. Poté se osamostatnila, od roku 1999 tvoří znovu frakci s regionalistickými stranami. Bican, V.: Evropská federace stran zelených, in Fiala, P., Mareš M.: Evropské politické strany, Masarykova univerzita v Brně, 2001; str. 84-85

⁵⁰ <http://www.europeangreens.org/info/principles.pdf> - který byl dojednán v červnu 1993, aktualizován v květnu 2003, potvrzen v únoru 2004

Co se týká soudržnosti členských stran Federace, dělítkem mezi nimi je např. úroveň jejich „ekologičnosti“, tedy toho do jaké míry se strana nadále hlásí k čistě a pouze ekologickým požadavkům, do jaké míry se od těchto postojů vzdaluje a zabývá se ostatními problémy, které jsou pro politickou stranu běžné nebo míra toho, jak strana inklinuje například k levicovým postojům. V tomto smyslu je možné rozlišovat mezi tzv. puristy a druhou skupinou zelených stran, které jsou pragmatičtější a v literatuře jsou označovány jako „rainbow parties“. Puristické strany (někdy také označované jako zeleno-zelené) se především staví za striktní prosazování environmentalistických požadavků a odmítají se zařazovat mezi etablované politické proudy na pravo-levém spektru. Představiteli této skupiny jsou hlavně nizozemští De Groenen, francouzští Les Verts a britská Green Party. Druhá skupina je často označována jako rudo-zelení a snaží se spojit ekologické požadavky s levicovou ideologií, čímž vytváří nový ideologický proud. Tyto strany jsou také většinou ochotné účastnit se v politickém boji a politickém procesu jako standardní strany. Nejlépe je to vidět na příkladu německé strany Bündis 90/Die Grünen, která se stala vládní stranou v koalici se sociálními demokraty. Další stranou s podobným ideologickým zaměřením je druhá nizozemská ekologická strana GroenLinks nebo strany belgické.

Zelené strany se tak liší i v přístupu ke strategii, jíž je potřeba provádět danou „zelenou“ politiku. Zde na jedné straně stojí ty strany, které přijímají parlamentní (mainstreamové) taktiky, na straně druhé ty, které se tomuto způsobu vyhýbají. Obecně především „puristické“ strany konvenční taktiku odmítají a považují ji za handlování s etablovanými stranami. Typickým příkladem jsou De Groenen v Nizozemsku. Nicméně například francouzští Les Verts jsou považováni za puristickou stranu, to jim ovšem nebrání účastnit se tradičních forem politické soutěže. (Podobným rozporem je také střet mezi tzv. „fundis“ a „realos“ uvnitř německých zelených.)⁵¹

EFSZ zároveň až do přelomu století rozděloval i názor na EU. Většina západních zelených ji považovala za málo demokratickou, sociální a ekologickou, část ji však chtěla reformovat zevnitř a druhá část vstup do ní odmítala. K odpůrcům EU dlouho patřili zelení ze sociálně a ekologicky vyspělé Skandinávie, z Rakouska a Švýcarska. Švédové, Rakušané a Švýcaři však koncem 90. let postoje změnili. Naproti tomu optimisticky hodnotili multikulturní EU Němci, odmítající rozpínavost Německa. Kritičtější názor, ovšem s podobně geograficky rozloženým postojem od naprosté nepřijatelnosti k reformistickému přitakání, měli západní zelení na NATO. Zelení z chudého Východu se kritikou bohaté EU příliš nezabývali a podporovali vstup, jejich počáteční váhání ohledně NATO časem nahradil vlažný souhlas se začleněním. Přes deklarovaný internacionalismus tak byli zelení ovlivňováni domácí politikou.⁵²

Podle Hixe⁵³ jsou zelení roztrženi mezi podporováním iniciativ na evropské úrovni v ochraně životního prostředí, které nemohou být uskutečněny na úrovni národní, a hlubokým skepticismem „demokratického deficitu“ v procesu rozhodování EU. V roce 1992 při hlasování o Maastrichtské smlouvě v národních parlamentech hlasovaly všechny zelené strany buď proti nebo se zdržely

⁵¹ Bican, V.: Evropská federace stran zelených, in Fiala, P., Mareš M.,: Evropské politické strany, Masarykova univerzita v Brně, 2001; str. 89

⁵² Pečínka, Pavel: Zelená zleva? Historie ekologických stran v Evropě. G plus G, 2002; str. 210, 212

⁵³ Hix, Simon a Lord, Christopher: Political Parties in the European Union, Macmillan Press Ltd, London 1997, str. 38

hlasování a zelené strany v Rakousku, Švédsku a Finsku se postavily proti členství jejich zemí v EU v referendech v roce 1994.

Strany se lišily i podle zemí v souvislosti s obecnějšími vnitropolitickými trendy. Zatímco Britové zaujíмали vždy velmi kritický postoj k jakýmkoli formám evropské spolupráce, jejich němečtí kolegové byli v tomto směru vstřícnější. Jak proti evropským společenstvím, tak proti členství státu v NATO se vždy vyslovovala také portugalská Os Verdes, zjevně ovlivněná svými komunistickými koaličními partnery. Naopak vstřícně se na evropskou otázku dívají ekologické strany v zemích novějších členů EU: Rakouska a Finska. Kritická či naprosto odmítavá stanoviska se během doby postupně zmírňovala. Většina těchto stran se smířila s evropskou integrací jako s neodvratnou dějinnou událostí a snaží se využít možností, které jim nabízí, k prosazení svých myšlenek. Přesto zůstávají ekologické strany velice pozornými pozorovateli evropských událostí a snaží se předkládat a prosazovat svoji vlastní vizi budoucího evropského uspořádání: Evropy regionů.⁵⁴

B) EVROPSKÉ SVOBODNÉ ALIANCE (EFA)

Druhou složkou frakce jsou poslanci z členských stran EFA, kterých je v současnosti v EP pět.⁵⁵

EFA⁵⁶ byla založena v roce 1981 jako sdružení spolupráce politických stran, v roce 1994 byla oficiálně založena jako federace stran a v roce 2004 jako evropská politická strana. Sdružuje pokrokové, nacionální, regionalistické a autonomii zastávající strany v Evropské unii (nyní 33 členských stran z 13 zemí), které souhlasí s právy národů na sebeurčení a řídí se principy parlamentní demokracie a lidských práv.⁵⁷

EFA obhajuje „evropskou unii svobodných národů založenou na principu subsidiarity, které věří v solidaritu mezi sebou navzájem a s dalšími národy světa“. Podíváme-li se na cíle, kterých chce dosáhnout, vidíme podobnost s programem Zelených (ochranu lidských práv a práv národů, ochranu životního prostředí a udržitelný rozvoj, budování spravedlivé společnosti se solidaritou, která podporuje pokrok, sociální kohezi a rovné příležitosti, přeorientování EU, která je příliš ovlivněna svou ekonomickou koncepcí a má sklon dávat příliš mnoho rezerv na sledování politik liberalizace, konkurence a centralizace, odstranění jaderné energie a rozvoj alternativních energií), ale také cíle, které souvisí se zaměřením a úsilím stran, jež prezentuje (zajištění účasti regionů, které mají ústavodárné pravomoci na setkání Rady ministrů, které se týkají záležitostí, jež spadají do jejich kompetence; demokratické reformy evropských institucí a posílení role Výboru regionů; ochrana a zabezpečení jazykové a kulturní rozmanitosti v EU).

V Bruselské deklaraci z roku 2000⁵⁸ EFA hovoří o tom, že některé evropské státy jsou tvořeny několika národy a tyto vnitřní národy nazývá „národy bez státu“. Sama je pak sdružením stran, které

⁵⁴ Kmec, J.: Ekologické strany v Evropě, in Politologická revue, 2000/2; str. 43

⁵⁵ Skotská národní strana – 2 poslanci, Plaid Cymru (Wales) – 1, Esquerra Republicana de Catalunya – 1, Za lidská práva ve jednotné Litvě – 1

⁵⁶ www.e-f-a.org

⁵⁷ EFA se distancovala od regionálních stran, které podporují etnické násilí (jak např. baskická Herri Batasuna, která představuje politické křídlo teroristické organizace ETA) nebo výrazně absorbovaly pravicově-extremistické prvky (např. Vlaams Blok) – Mareš, M.: Evropská svobodná aliance – Demokratická strana národů Evropy, in Fiala, P., Mareš M.,: Evropské politické strany, Masarykova univerzita v Brně, 2001;

⁵⁸ <http://www.e-f-a.org/efaactive.php?id=43>

se zasazují za větší samosprávu pro tyto národy. V této deklaraci se EFA přihlásila k demokratickému nacionalismu (regionalismu), který je demokratický a ústavněprávní, zasazuje se za sociální spravedlnost jakož i dodržování rovnosti a lidských práv a práv menšin a rozhodně se vyslovuje proti všem formám rasismu a xenofobie; je univerzální v požadavcích na práva k sebeurčení, která platí pro všechny národy; vztahuje se ke konkrétní situaci a nemusí být bezpodmínečně vázán na jediný model ústavněprávního vývoje pro všechny případy; je občanský a inkluzivní v pokusech identifikace významných národních společenství na základě společných civilních institucí a nikoliv na základě etnické příslušnosti; zasazuje se za dlouhotrvající rozvoj a zachování rozmanitosti kultur a prostředí; k dosahování politických cílů používá výhradně mírové prostředky.

EFA také hovoří o sdílené suverenitě - národy bez státu mají právo na samosprávu a účast ve světě a v EU za rovných podmínek s jinými národnostmi; zároveň je vhodnou formou uznání existence národů bez státu ze strany států a EU. Subsidiarita by měla fungovat na všech úrovních, nejen mezi státy a EU (uznání politických a legislativních pravomocí vnitřních politických jednotek členských států – např. autonomních společenství a regionů – v jejich exekutivních, legislativních a soudních vztazích s institucemi EU).

Co se týká soudržnosti mezi stranami Evropské svobodné aliance, jejich postoje k evropské integraci nebyly s ohledem na jejich intenzivní vazby k „vlastním“ regionům či etnikům vždy jednoznačné. Řada z nich však vyjadřuje podporu určitému směřování integračního procesu, protože jej vnímá ne jako ohrožení politické a ekonomické decentralizace, ale jako něco, co jí naopak napomáhá. Regionalismus i Evropská unie požadují rozdělení moci mezi různé úrovně administrativy s klíčovou rolí pro regionální nebo lokální instituce. Integrace také není považována za něco, co poškozují práva jazykových a kulturních menšin. Některé regionální strany vidí regionální decentralizaci a evropskou integraci jako vývoj, který odebere moc centrálnímu státu „zdola“ i „shora“, další strany spatřují v evropské integraci vnější účinný podpůrný systém pro národní a regionální autonomii, který nahradí náklady secese a autonomie.⁵⁹

V rámci EFA je ale možné nalézt ideové diference, přičemž akceptace přijatých postojů strany všemi stranami nebývá absolutní, což se týká i náhledů na evropskou integraci. Většina stran se orientuje na různé formy samosprávy (až nezávislosti) a přihlašuje se proto k „Evropě regionů“, v níž by regionální územní jednotky hrály nejdůležitější roli: Scottish National Party ale např. do poloviny sedmdesátých let evropskou integraci odmítala a požadovala dokonce vystoupení Skotska z ES⁶⁰, poté se naopak soustředila na její podporu a vyzdvihovala regionální dimenzi.

EFA se tedy dokáže ještě shodnout v otázce evropské integrace, jak už ale bylo zmíněno v úplném úvodu, jejím problémem je na rozdíl od ostatních stran nejednotnost v programu. Členské strany mají společný cíl- autonomii území, jež zastupují, ale různou ideologii z hlediska osy pravice-levice.

⁵⁹ Lynch, P.: Co-operation between Regionalist Parties at the Level of European Union. European Free Alliance. In De Winter, L, Türsan, H. (ed.): Regionalist Parties in Western Europa. Routledge, London and New York, 1997, str. 191, citováno v Mareš, M.: Evropská svobodná aliance – Demokratická strana národů Evropy, in Fiala, P., Mareš M.,: Evropské politické strany, Masarykova univerzita v Brně, 2001;

⁶⁰ Kohoutek, J.: Skotská národní strana a skotský nacionalismus. In Dančák, B., Fiala, P., (eds.): Nacionalistické politické strany v Evropě. Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Brno, str. 41-42), citováno in Mareš, 2001 c. d.

Lynch⁶¹ píše, že vytváření programů EFA je od jejího vzniku relativně komplikované. Řada členských stran se orientuje především na domácí problémy a transnacionální spolupráci, včetně práce na společných programech, zanedbává. Mezi jednotlivými členy existují i výrazné ideologické rozdíly. Volební programy, schvalované ke každým evropským volbách, byly velmi stručné a představovaly v podstatě pouze „nejmenšího společného jmenovatele“, na němž se členské subjekty EFA byly schopny dohodnout. Na zasedáních generálního shromáždění byla přijímána stanoviska k jednotlivým problémům, resp. výstupům evropské integrační politiky (jednotná měna, evropská regionální politika, Maastrichtská smlouva, mezivládní konference apod.), která však měla malý dopad na domácí politiku jednotlivých členských stran. Zatím nejkompexnější náhled federace na uspořádání Evropy byl prezentován právě v Bruselské deklaraci.

⁶¹ Lynch, P: Co-operation between Regionalist Parties at the Level of European Union. European Free Alliance. In De Winter, L, Türsan, H. (ed.): Regionalist Parties in Western Europa. Routledge, London and New York, 1997, str. 193, citováno v Mareš, M.: Evropská svobodná aliance – Demokratická strana národů Evropy, in Fiala, P., Mareš M.: Evropské politické strany, Masarykova univerzita v Brně, 2001;

5. FRAKCE KONFEDERACE EVROPSKÉ SJEDNOCENÉ LEVICE A SEVERSKÉ ZELENÉ LEVICE (GUE/NGL)⁶²

Tato frakce je v současnosti v EP pátou největší. Tvoří ji 41 členů ze 14 členských zemí.

Frakce Konfederace Evropské sjednocené levice vznikla po volbách v roce 1994 sdružením nesocialistických levicových stran z předchozích frakcí (krajní levice v EP se v roce 1989 rozštěpila na dvě frakce – na Socialistickou evropskou levici a Koalici levice). V roce 1995 se k ní připojili levicové ekologické strany ze severských zemí, které se z ideových důvodů odmítly podílet na činnosti frakce Zelených.

Některé strany Evropské sjednocené levice jsou členy evropské politické strany Evropská levice, jiné v ní mají statut pozorovatelů.

Země	Politická strana	Počet poslanců
Švédsko	Levicová strana (VänsterPartiet -Vp)	2
Španělsko	Izquierda Unida (IU)	1
Německo	Strana demokratického socialismu (Partei des Demokratischen Sozialismus - PDS)	7
Itálie	1. Partito della Rifondazione Comunista (PRC) 2. Partito dei Comunisti Italiani (PdCI)	5 2
Řecko	1. Kommunistiko Komma Elladas (KKE) 2. Synaspismos	2 2
Česká republika	Komunistická strana Čech a Moravy	6
Finsko	Levá aliance (Vasemmistoliitto - VAS)	1
Kypr	Pokroková strana pracujících lidu (AKEL)	2
Francie	Komunistická strana Francie (Parti Communiste Francois - PCF)	3
Nizozemí	Socialistická strana (Socialistische Partij - SP)	2
Portugalsko	Portugalská komunistická strana (Partido Comunista Português -PCP) Bloco de Esquerda (Left Bloc) –přidružená strana	3
Velká Británie	Sinn Féin	1
Irsko	Sinn Féin	1
Dánsko	Folkebevaegelsen- přidružená strana	1

V Zakládající deklaraci (Constituent Declaration)⁶³ z roku 1994 se Konfederální frakce Evropské sjednocené levice prezentuje jako fórum pro spolupráci mezi různými politickými složkami, které ji tvoří, a z nichž si každá ponechává svou vlastní nezávislou identitu a závazek svým vlastním pozicím. Frakce jako celek je však pevně zavázána evropské integraci, ačkoli v jiné formě než je existující model. Podporuje integraci založenou na plně demokratických institucích, která bude řešit nejzávažnější otázky, mezi něž podle frakce patří: rozsáhlá a rostoucí nezaměstnanost, zabezpečení úcty k životnímu prostředí, vytvoření společného sociálního prostoru, který zajistí rovná práva na

⁶² <http://www.guengl.org/showPage.jsp?ID=130>

⁶³ <http://www.guengl.org/showPage.jsp?ID=639>

nejvyšší úrovni pro všechny občany a vycházení vstříc potřebám těch, kteří jsou chudobou v zemích svého původu, za které Evropa nese zodpovědnost, nuceni hledat obživu v Unii.

Frakce chce Evropu pracující na základě naprosté solidarity, Evropu bez demokratického deficitu a svobodnou od neoliberálních monetaristických politik.

Vyjádřena je podpora posílení OBSE, kde by měly být rozvinuty nástroje schopné čelit problémům společné bezpečnosti, zatímco struktury jako NATO, které jsou pozůstatkem politických bloků studené války, by měly být rozpuštěny. Mír nemůže být zajištěn vojenskými nástroji, ale spíše posílením demokracie ve světě a zejména zmenšením propasti mezi „centrem“ a „periférií“, která je hlavní příčinou nestability.

Co se týká národních členských stran frakce a jejich postojů, Martin Schirdewan⁶⁴ rozdělil evropskou krajní levici (v jeho pojetí pouze „levici“) na:

1. Novou evropskou levici. Řadí do ní strany, které usilují o mírnou, přesto socialistickou společnost, na základě programové orientace na hodnoty občanské společnosti jako participace a demokracie jakož i sociálnědemokratický sociální stát. Přitom mají odstup od klasických komunistických pozic, jako je nutnost diktatury proletariátu, ekonomika založená na plánování a lidovém vlastnictví, avantgardistické roli jejich stran při budování socialismu. Namísto toho do svých programových repertoárů integrují sociálně demokratické požadavky i pozice vycházející z ekologických a feministických hnutí. Orientují se na spolupráci se sociální demokracií. K Evropské unii mají principiálně pozitivní vztah, i když kritizují její čistě ekonomické zaměření. Z konkrétních stran se jedná o Komunistickou stranu Francie, řeckou Synaspismos, španělskou Sjednocenou levici (IU), Komunistickou stranu Rakouska (KPÖ) a částečně i italskou Stranu komunistické obnovy.

2. Klasické komunisty. Podle Schirdewana mezi ně patří strany, které zkušenosti zhroucení komunismu nevedly k zásadní změně orientace. Udržují si nárok na avantgardu, zůstávají u nich zachovány hierarchické stranické struktury. Postoj těchto stran k EU je různý, avšak společná je interpretace EU jako motoru neoliberalismu, který vede k zostření sociálních protikladů uvnitř evropských rozdělených společností a ke zpátečnictví ve směru militarismu a neoimperialismu. Jsou mezi ně řazeny Portugalská komunistická strana (PKP), Řecká komunistická strana (KKE), Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM), Komunistická strana Slovenska, komunistické strany Bulharska, Rumunska a komunisté z Pobaltí.

3. Trockisty

4. Severskou zelenou levici (skandinávské levicově-ekologické strany). Kladou důraz na ochranu přírody a na levicové hodnoty. Vyhraňují se vůči autoritářským a na stát fixovaným komunistickým a trockistickým stranám, které jsou z jejich pohledu nmoderní. K EU zaujímají kritický až odmítavý postoj.

Empirickým průzkumem, který zkoumal soudržnost frakcí levicových stran v EP (PES, Zelení/EFA a GUE/NGL – v průzkumu označeni také jako levicoví socialisté) na základě analýzy obsahu volebních programů pro volby do národních parlamentů (rozdělení postojů v 56 politických dimenzích), bylo

⁶⁴ Schirdewan, citován v Mareš M.: Soudobá stranickopolitická reprezentace eurokomunismu, in Dančák B., Fiala P., Hloušek V. (eds.): Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu. Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, Brno 2005; str. 267

zjištěno, že nejvíce heterogenní je frakce Zelení/Evropská svobodná aliance, naopak nejvíce homogenní je Socialistická frakce.⁶⁵

Co se týká frakce GUE/NGL, ta je rozdělena, podobně jako zelení, v otázce evropské integrace. Navíc levicoví socialisté sledují rozdílné programové cíle v dimenzi suverenity/internacionalismus, ačkoli se frakce GUE/NGL v profilu zasazuje o internacionalismus o něco silněji než obě další frakce. Kromě toho jsou levicoví socialisté rozpolcenější než socialisté a zelení také v sociální politice.

Průzkum také ukázal, že zde jsou dvě strany, které se výrazněji staví za evropskou integraci – francouzská PCF a německá PDS. U ostatních stran frakce levicových socialistů převažuje sice kritické naladění k EU, ale většina stran objevuje nejen špatné, ale také dobré stránky evropské integrace. Jen jedna strana vede explicitně tvrdý protievropský kurs – řecká komunistická strana KKE. KKE také vystupuje, v protikladu ke všem dalším stranám, za udržení národní suverenity a je tedy zodpovědná za heterogenitu frakce v této otázce.

Naproti tomu nezastává švédská Levicová strana, přinejmenším ve svém volebním programu, žádný extrémní, k EU nepřátelský postoj. Ačkoli je známo, že tato strana prosazuje odchod Švédska z EU, obsahuje její volební program také pozitivní postoje. Ve švédském referendu o členství země v EU v roce 1994 bylo oficiální stranickou linií jasné „ne“.

Jak už bylo uvedeno, v oblasti sociální politiky existuje tendence spádu sever-jih - s dánskou a obzvláště finskou stranou na levém pólu a španělskou a dvěma řeckými stranami na pravém pólu (skandinávské strany obhajují stát blahobytu více než jihoevropské strany).

Zároveň je ale uváděno, že mnoho stran Sjednocené levice se v průběhu posledních let stalo buď více proevropskými nebo alespoň méně eurokritickými. To je obzvláště zřejmé v případě německé PDS a francouzské PCF, platí to ale také pro dánské a švédské levicověsocialistické strany. Španělská Izquierda Unida je jedinou stranou, která byla v pátém funkčním období o něco eurokritičtější než v období předcházejícím⁶⁶.

Co se tedy týká postojů stran, strany ze Severské zelené levice, které jsou nyní v GUE/NGL zastoupeny, tedy švédská Levicová strana (Vp) a finská Levá aliance (VAS), mají k evropské integraci euroskeptický⁶⁷ (v případě VAS) a zcela odmítavý (v případě Vp) postoj. Jak už bylo zmíněno, Vp požaduje vystoupení Švédska z EU a nahrazení vazeb k Unii spoluprací mezi svobodnými a nezávislými národy (vstup země do EU odsuzovala jako ohrožení vysoké životní úrovně a sociálních jistot v zemi). Strany patřící do Severské zelené levice mají eurokomunistický původ, jedná se o bývalé komunistické strany, které změnily svou politiku vůči sovětskému centru směrem k nezávislosti a do svého programu zahrnuly feminismus, ekologii a odmítnutí jaderné energie⁶⁸.

⁶⁵ Volkens A.: Politische Positionen punker Parteien im Europäischen Parlament: Programmatische Übereinstimmungen und Unterschiede in der fünften Legislaturperiode, in Brie M., Hildebrandt (Hrsg.): Für ein anderes Europa. Linksparteien im Aufbruch, Karl Dietz Verlag Berlin, 2005; str. 117-125

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Kaniok, P.: Euroskepticismus a Evropský parlament, in Politologický časopis 4/2005; str. 422

⁶⁸ Pečinka, Pavel: Zelená zleva? Historie ekologických stran v Evropě, G plus G, 2002; str. 112, 123

V programech členských stran frakce GUE/NGL se přirozeně objevuje téma sociální politiky, řešení nezaměstnanosti, otázka platů, regulace ekonomiky, která má být sociálně a ekologicky ohleduplná. Kritizován je neoliberalismus, naopak vyzdvihovalými hodnotami jsou např. svoboda, demokracie, lidská důstojnost, rovnost, solidarita, ochrana životního prostředí, lidská práva, protiválečný postoj; zdůrazněn je boj proti rasismu, šovinismu, antisemitismu a někdy také fašismu. Některé strany deklarují jako svůj cíl socialismus (příp. komunismus). Podle finské Levé aliance⁶⁹ tak už není svržení tržní ekonomiky ani vzdáleným cílem žádné části socialistické levice. Místo toho je cílem odstranění těch prvků, které udržují kapitalistickou, kapitálovou a peněžní hegemonii na trhu a přiměnění tržní ekonomiky sloužit demokraticky řízenému rozvoji společností a prosperitě všech lidí. Vedle toho KSČM⁷⁰ označuje kapitalismus za základní příčinu stupňujících se problémů světa i společnosti v ČR, který má proto být vystřídán novou pokrokovější společensko-ekonomickou formací – cílem je socialismus.

Strany se také shodují v požadavku větší demokracie, ať už ve společnosti nebo institucích EU. Jak už bylo uvedeno, postoj k EU je určitým dělicím prvkem mezi stranami. Frakce GUE/NGL ve svém programu uvádí závazek k evropské integraci, ale v jiné podobě než je ta současná – spektrum postojů je tedy rozloženo od odmítnutí členství v EU, přes většinou kritický postoj až třeba k SPD, která integraci podporuje, ale opět má mnoho výhrad. Např. finská Levá aliance na svých webových stránkách uvádí, že se stavěla proti přistoupení Finska do EU a také si myslela, že by nemělo být zavedeno euro. Po provedení těchto kroků ale zaujala k EU a jejímu rozšiřování a prohlubování konstruktivní postoj. S tím, jak se národní ekonomiky spojují a světový trh se otvírá v globalizaci, musí být více a více záležitostí řešeno na evropské úrovni.

Kritika EU nejčastěji směřuje na společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a přetváření EU ve vojenskou organizaci (zároveň podpora vystoupení jednotlivých zemí z NATO) a také k byrokratickému a nedostatečně demokratickému charakteru EU a potlačování suverenity a národních zájmů.

Nejpočetněji zastoupená strana ve frakci – německá Strana demokratického socialismu (PDS) - ve svém programu z října 2003⁷¹ doporučuje evropskou integraci a rozšíření EU na demokratickém, sociálním, ekologickém a civilním základu. V EU vidí šanci pro nadnárodní organizaci, která může přispívat k podporování míru, svobody a rovnosti pro občany EU a světa. Zároveň se angažuje za uchování a další zdokonalování pokojného spoluzití jejích národů a států a bojuje proto proti všem tendencím, které se snaží změnit EU ve vojenskou moc, zničit sociální stát a rozbořit demokracii. Podporu tak PDS vyjadřuje jen určitému směřování vývoje EU – v zahraniční a bezpečnostní politice by EU měla hrát samostatnou roli a zasazovat se za řád mezinárodního práva, civilní prevenci konfliktů a jejich mírové řešení, jakož i o solidární a demokratický rozvoj (neměla by tedy nadále přispívat k budování imperiálního světového řádu pod vedením USA a profilovat se přitom jako mladší partner s vlastními velmocenskými zájmy). V ekonomické oblasti se PDS zasazuje o to, aby potenciál evropského vnitřního trhu a hospodářské a měnové unie byl využíván pro sociální a ekologické uspořádání procesu globalizace.

⁶⁹ http://www.vasemmistoliitto.fi/party_program/en_GB/program/

⁷⁰ Program – Naděje pro Českou republiku, květen 2004, <http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2679&category=>

⁷¹ <http://sozialisten.de/partei/dokumente/programm/index.htm>

Kromě militarizačních tendencí kritizuje PDS EU jako byrokratickou, nesociální a nedemokratickou. Důležitá práva států jsou odevzdávána EU a národní demokratická kontrola odňata, aniž by došlo k demokratizaci politického rozhodování v EU a především rozšíření práv EP. Rozsáhlá demokratizace EU a její sociální orientace tak zůstávají pro PDS klíčem pro výstavbu Evropy pro občany.

Komunistická strana Čech a Moravy, která je ve frakci GUE/NGL druhou nejsilnější stranou, ve svém programu⁷² podporuje světové a evropské bezpečnostní struktury, mírovou a vzájemně výhodnou spolupráci mezi státy a důsledné prosazování národních zájmů České republiky. Zásadním principem zahraniční politiky je nedělitelnost mezinárodního míru, bezpečnosti, udržení a zdokonalení systému mezinárodního práva založeného na Chartě OSN a posilování nezastupitelné a klíčové role této organizace v mezinárodním dění.

Co se týká členství země v EU, KSČM vnímá nepřipravenost oslabené ekonomiky ČR na konkurenční prostředí EU, nerovnoprávné postavení, pasivní podřizování ČR orgánům EU a problémy EU (těžkopádnost, byrokracie, demokratický deficit). Zároveň však upozorňuje na nové možnosti ČR v EU, prosazuje posilování jak českých zájmů, tak i zájmů pracujících v EU a trvá na již dříve zpracovaném konceptu socializace Evropy, která se neomezuje jen na členské země EU. Postup evropská levice by měl být koordinovaný, aby mohl společně čelit tendencím v EU, směřujícím k další militarizaci a prohlubování antisociálních dopadů neoliberální politiky na život lidí.

Také Francouzská komunistická strana (PCF) se k Evropské unii staví skepticky. Nesouhlasila např. s návrhem Evropské ústavy a konečný výsledek referenda ji tedy potěšil. PCF se nestaví zcela proti integraci, požaduje však razantní změnu momentálně nastartovaného vývoje a změnu politik. Protože hlavním bodem ekonomického programu PCF je antikapitalismus, nastartovaný koncept liberální Evropy je straně cizí. Hovoří také o krizi evropských institucí, o nutnosti jejich přiblížení a „hlubší“ reformě směrem k lidem.⁷³

⁷²Program – Naděje pro Českou republiku, květen 2004, <http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2679&category=>

⁷³ Prudíková D.: Francouzské politické strany a evropská integrace, in Středoevropské politické studie, jaro-léto 2005, <http://www.cepsr.cz/clanek.php?ID=242>

6. FRAKCE NEZÁVISLOST/ DEMOKRACIE (IND/DEM)⁷⁴

Tato frakce je v současné době tvořena 33 poslanci z 10 zemí. K založení frakce došlo po volbách v červenci 2004.

Frakce zahrnuje kritiky EU, euroskeptiky a eurorealisty a jejím hlavním cílem je odmítnutí Smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu a oponování všem formám centralizace. Někteří členové ve frakci, zejména United Kingdom Independence Party (UKIP), prosazují úplné vystoupení své země z EU.

Mezi cíle frakce patří rovněž podporování demokracie („jsme jedinou frakcí v EP oponující evropské ústavě a dáváme tak hlas miliónům lidí, kteří by jinak nebyli reprezentováni“). Dalším důležitým bodem agendy je transparentnost.

Země	Politická strana	Počet poslanců
Česká republika	Nezávislí demokraté	1
Dánsko	Červnové hnutí (JuniBevægelsen - Mod Unionen)	1
Řecko	Laikos Orthodoxos Synagermos	1
Francie	Mouvement pour la France	3
Irsko	nezávislá poslankyně	1
Itálie	Liga Severu za nezávislost Padanie (Lega Nord per l'indipendenza della Padania)	4
Nizozemí	ChristenUnie - Staatskundig Gereformeerde Parti	2
Polsko	Liga Polskich Rodzin	7
Švédsko	Červnová kandidátka (Junilistan)	3
Velká Británie	UK Independence Party	10

Ve Stanovách frakce je uveden i její politický program⁷⁵: frakce je otevřena členům, kteří podepíší dokument Evropa suverénních národních států (Europe of Sovereign Nation States) a uznají Deklaraci OSN o lidských právech a principy parlamentní demokracie.

Prvním bodem programu frakce je odmítnutí evropské ústavy – podle IND/DEM spočívá legitimní úroveň pro demokracii v národních státech a jejich parlamentech, protože neexistuje nic takového jako jednotný evropský lid. Frakce se staví proti jakékoli Evropské ústavě, protože by posílila současnou nedemokratickou a centralistickou politickou strukturu EU. Zároveň je požadováno hlasování o ústavě v referendech. Důrazně neříká IND/DEM také evropskému superstrátu – frakce podporuje otevřenou, transparentní, demokratickou a zodpovědnou spolupráci mezi suverénními evropskými státy.

Programem frakce je také respekt k tradičním a kulturním hodnotám národů a států, odmítnutí xenofobie, antisemitismu a jakékoli jiné formy diskriminace. Zároveň je deklarován závazek

⁷⁴ http://www.europarl.eu.int/inddem/who_we_are.htm

⁷⁵ <http://www.europarl.eu.int/inddem/docs/statute.pdf>

principům demokracie, svobody a spolupráce mezi národními státy a odmítnutí centralizace a byrokratizace Evropy.

Strany sdružené ve frakci IND/DEM spojuje v podstatě negativní vymezení – kritika až odmítavý přístup k EU. Jinak je složení frakce pestré (liberální i křesťansko demokratické strany nebo regionalistická Liga Severu usilující o autonomii Padánie). Sama frakce ve svých stanovách píše, že respektuje svobodu svých poslanců hlasovat, jak uznají za vhodné.

Součástí IND/DEM jsou některé monotematické subjekty (single-issue), jejichž hlavním bodem programu je kritický nebo vyloženě protievropský postoj. Např. dánské Červnové hnutí, které vzniklo začátkem 90. let odštěpením levicového křídla od Lidového hnutí proti Evropským společenstvím. To vzniklo v roce 1972, tedy krátce před vstupem Dánska do ES.⁷⁶ Dalším takovým seskupením je švédská Červnová kandidátní listina⁷⁷ - ta vznikla v únoru 2004 a dle svých slov představuje alianci napříč stranami obhajující reformovanou evropskou spolupráci. Podporuje švédské členství v EU, ale staví se proti pokračující centralizaci moci v institucích EU a vytvoření Spojených států Evropských, což je také důvod, proč se staví proti návrhu Ústavy EU. (JuniBevaegelsen zároveň patří do nové evropské politické strany EU demokraté, která byla založena v listopadu 2005).

Nejsilnější zastoupení ve frakci IND/DEM má UK Independence Party (UKIP), která, jak už bylo uvedeno, za základ svého programu staví vystoupení Velké Británie z EU a jak uvádí v Mission statement⁷⁸, navrhuje nahrazení britského členství v EU jakýmsi druhem dohod o volném obchodu a spolupráci, který podle ní byl podepsán, když se Británie prvně připojila k Evropskému společenství. Straně vadí, že EU s každou další smlouvou přijímala další a další pravomoci a ta poslední, navrhovaná Ústava EU, bude posledním hřebíčkem do rakve demokratického národního státu. UKIP oponuje také společné zemědělské politice, která zvedá náklady na jídlo, aniž by přinášela zisk farmářům. Odmítáno je i euro, které se ukazuje jako nestabilní měna.

V EU jsou přijímána rozhodnutí, které musí VB při přehlasování přijmout a nemůže tak provádět vlastní politiku. Podle UKIP by VB měla vytvářet sama své vlastní zákony, které budou vyhovovat zemi a britským občanům. Nejlepší způsob, jak toho dosáhnout, je udržet si vlastní suverénní parlament, který je volen lidmi, ne tím, že se vzdáme svého řízení nevolenému, byrokratickému federálnímu superstrátu.

Českou republiku ve frakci IND/DEM reprezentuje Vladimír Železný, v současnosti ve straně Nezávislí demokraté, která se ve svém programu⁷⁹ staví k EU a její politice značně kriticky. Strana se vyslovuje pro liberální ekonomickou politiku, která není oslabována regulačními zásahy státu a EU. Žádá také vlastní daňovou soustavu, neharmonizovanou s EU, podporu spotřeby českých výrobků a podporu zemědělství (které se stalo obětí beránkem za vstup do EU - díky nevýhodnému přidělení dotací našim zemědělcům v porovnání např. s Francií). Oponuje také „zelenému“ regulátorovi (tedy nesmyslným nařízením a omezením, které mají údajně chránit životní prostředí, ale stojí proti zájmům občanů). EU je pak označena za „zelenou internacionálu“ – je stále více pod vlivem zelených hnutí.

⁷⁶ Havlík, V.: Dánské politické strany a evropská integrace, in Politologický časopis 3/2004; str. 236

⁷⁷ <http://www.junilistan.nu/view.asp?id=253>

⁷⁸ <http://www.independenceuk.org.uk/index.php?page=ukipaimstop&menu=ukipaims>

⁷⁹ http://www.nezdem.cz/doc/Program_NezDem.pdf

Strana se nestydí za pojem „národní zájem“ – podmínky našeho vstupu do EU považuje za ponižující a devastující (jedny z nejhorších, jaké kdy byly vyjednány a vznáší požadavek znovuprojednání podmínek členství ČR v EU). Odmítá pokusy o nelegitimní vytvoření nového mocenského centra v Bruselu, které by postupně převzalo suverénní práva členských států a to i práva, která mu nebyla dohodami svěřena (odmítnutí Evropské ústavy, která představuje výrazný útok na suverenitu členských států EU a krok k evropskému superstrátu, bez demokratické odpovědnosti). EU by měla být navrácena svému původnímu a jedině legitimnímu poslání: vytvářet společný dynamický ekonomický prostor, který je výhodný pro všechny členské země, není přeregulovaný a není zneužíván pro nekontrolovatelné mocenské cíle. Překotná politická integrace slouží jen prospěchu nadnárodních politických elit, které nejsou ochotny podřídit se demokratické odpovědnosti vůči voliči a nemají tedy ústavní legitimitu ze strany členských států (rozhodovací pravomoci mají být navráceny na národní úroveň).

V zahraniční politice strana preferuje jako ověřený bezpečnostní deštník NATO, naopak s nedůvěrou pozoruje pokusy EU zdvojovat bezpečnostní systém Evropy a budovat vlastní ozbrojené síly, nezávislé na osvědčeném systému Severoatlantického paktu

Sedmi poslanci je ve frakci zastoupena také Liga polských rodin, jejíž program obsahuje radikální prvky, které jsou formulované „ve jménu obrany politické a hospodářské suverenity Polska“ (byly to mimo jiné cíle vypovězení a eventuální renegociace asociační smlouvy Polska s EU). LPR navrhuje chránit domácí produkci prostřednictvím státních dotací, celních bariér, omezení přílivu zahraničního kapitálu, přísnou kontrolu už existujících zahraničních investic a také obnovení omezení vývozu peněžních prostředků z Polska. Vyslovuje se za ochranu silně konzervativně chápaných tradičních katolických hodnot.⁸⁰

⁸⁰ Antoszewski, A., Herbut R., Sroka J.: Stranický systém Polska, in Fiala P., Herbut R. a kol., Středoevropské systémy politických stran, Masarykova univerzita v Brně, 2003; str. 128

7. FRAKCE UNIE PRO EVROPU NÁRODŮ (UEN)

Jedná se početně nejmenší frakci (30 poslanců) ze 6 zemí.

Frakce vznikla v EP poprvé po volbách 1999, po dalších volbách v roce 2004 se její složení změnilo.

Země	Politická strana	Počet poslanců
Polsko	Právo a spravedlnost (Prawo i sprawiedliwosc)	10
Itálie	Národní aliance (Alleanza Nazionale)	9
Lotyšsko	Za vlast a svobodu/Lotyšské národní hnutí nezávislosti (Térvzemei un brívíbai/LNNK)	4
Irsko	Fianna Fail	4
Litva	Liberalų demokratų partija Unie zemědělců a Nových demokratických stran (Valstiečių ir Naujosios demokratijos partijų sąjunga)	2
Dánsko	Dánská lidová strana (Dansk Folkeparti)	1

Frakce o sobě (ve Welcome message) píše, že podporuje pozitivní rozvoj Evropské unie a mezi její trvalé politické cíle patří: budování EU, která respektuje národní identity, chrání kulturní dědictví a zabezpečuje jazykovou pestrost; podpora principu subsidiarity; důraz na rodinu jako základ společnosti; podpora sociální tržní ekonomiky jako prostředku technologického pokroku; podpora rozvoje společné zahraniční a bezpečnostní politiky v rámci EU, která ale respektuje národní tradice. EU by zároveň měla spolupracovat s OSN, OBSE a také americkou vládou.

Program frakce je obsažen v Chartě UEN⁸¹, v níž sdružení členové vyjadřují přesvědčení, že EU může být budována a prospívat, jen pokud bude respektována tradice, suverenita, demokracie a identita evropských národů. Program vyjadřuje podporu Evropě chránící legitimní zájmy všech lidí, chránící méně majetné, starší a mladé, která podporuje rovné příležitosti a vzdělávání, uznává posvátnost života a oponuje výhradně materialistickému konceptu společnosti. Zmíněna je také obrana kvality života a ochrana životního prostředí, ochrana lidských práv i obecně ekonomický rozvoj. Evropa by měla účinně spolupracovat v boji s mezinárodním terorismem, organizovaným zločinem a také se podílet na rozvojové pomoci.

Frakce zahrnuje konzervativní strany s důrazem na národní suverenitu. Podle Kanioka⁸² jak ideová profilace členů UEN, tak poslední vývoj frakce naznačuje, že spíše než euroskepticismus prosazuje mezivládní přístup k integraci. Na dokumentech UEN je zřetelně vidět skepse vůči euroskepticismu, a to již jen z takticko-strategických důvodů. Euroskepticismus je nahlížen jako názor, který snižuje atraktivitu frakce v EP. Jádrem programatiky UEN je sice vize silné Evropy, tedy příklon ke spolupráci, ale ke spolupráci národních států. UEN se vymezuje vůči federalismu, nikoliv vůči

⁸¹ http://www.uengroup.org/home.html?page=about_uen_in_europe.html

⁸² Kaniok, P.: Euroskepticismus a Evropský parlament, in Politologický časopis 4/2005; str. 424

evropské integraci. Na politice frakce je patrný vliv tradičního gaullismu, jehož zastánci tvořili v minulosti většinu členů skupiny.

Nejsilnější zastoupení má ve frakci UEN se svými 10 europoslanci polská strana Právo a spravedlnost (Prawo i Sprawiedliwość). Její profil je pravicový, má však blízko k populismu. V debatě o přístupových podmínkách se PiS postavila po bok agrárních stran a v memorandu k podmínkám členství jako požadavek uvedla nadřazenost ústavy Polské republiky nad mezinárodními smlouvami. V referendu se strana připojila k proevropské pozici vládní koalice.

Stavěla se proti federalistickému konceptu Ústavy EU a v červenci 2003 se v tzv. „Pražské výzvě“ PiS spolu s českou ODS a britskými konzervativci odmítavě postavila k projektu evropské ústavy jako nepotřebného pro EU. V prosinci 2003 se PiS stala členem federace Unie pro Evropu národů a přihlásila se k projektu intergovernmentalismu.⁸³

Strana usiluje o silnou pozici Polska v Evropské unii (zásadním cílem její zahraniční politiky je ochrana národních zájmů).

Lotyšská strana Za vlast a svobodu/Lotyšské národní hnutí nezávislosti (Tevzemei un Brīvībai/Latvijas Nacionālās Neatkarības kustība) sama sebe označuje jako nacionální konzervativní stranu, jejíž program stojí na konzervativních hodnotách. Základní vizí je budování nezávislého demokratického státu, který bude vytvářet základní podmínky pro existenci svobodných, ale současně odpovědných jedinců, rodiny a občanské společnosti. Současně je v podmínkách sjednocující se Evropy nutný respekt k lotyšské národní identitě, což spočívá v kultivaci národního patriotismu a vědomí národních zájmů. Ekonomický program je vystavěn na koncepci „sociálně příznivého tržního hospodářství“. Stát má zasahovat do ekonomiky formou rozvojových a investičních programů, které půjdou ruku v ruce s privatizací.⁸⁴

Irská Fianna Fail – Republikánská strana⁸⁵ se podle svých slov vždy viděla jako něco víc než jen politická strana, jako národní hnutí. Podporuje sociální filozofii, je zavázána rovnosti a součástí její agendy byla vždy sociální spravedlnost. Zároveň se nehlásí k politice laissez-faire ekonomie. FF věří, že ekonomika by měla být řízena pro lidi, ne lidé pro ekonomiku. Strana je zavázána jednotě ostrova i historickým principům evropské republikánské filozofie, zejména svobody, rovnosti a bratrství a reprezentuje lidi, kteří jsou pyšní na svoji zemi.

Italská Národní aliance (Alleanza Nazionale)⁸⁶ je pravicovou post-fašistickou stranou, která se zavázala k demokracii a politickému pluralismu, distancovala se od Mussoliniho a fašismu a pokusila se zlepšit své vztahy s židovskými skupinami. Její politický program zdůrazňuje: katolicismus, právo a pořádek, zejména zákony kontrolující imigraci a podporující národní soudržnost.

Litevská Unie zemědělců a Nových demokratických stran (VNDS)⁸⁷ je dle svých slov politickou stranou ve středu pravo-levého spektra, je liberální stranou v termínech ekonomických principů se

⁸³ Palovský T.: Postoj polských politických stran k Evropské unii, in Středoevropské politické studie, jaro-léto 2004, <http://www.cepsr.cz/clanek.php?ID=197>

⁸⁴ Pospíšil, I.: Republika Lotyšsko, in Fiala, P., Holzer J., Strmiska M. a kol, Politické strany ve střední a východní Evropě, Masarykova univerzita v Brně, 2002; str. 215-216

⁸⁵ <http://www.fiannafail.ie/>

⁸⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Alleanza_Nazionale

⁸⁷ <http://www.vnds.lt/?name=texts&act=show&do=93>

zvláštní pozorností na rozvoj malého a středního podnikání, ale zároveň jsou pro ni důležité mnohé levicové hodnoty, protože vedoucí postavení radikálního liberalismu v litevské politice od pádu komunismu má za následek ekonomickou deprivaci mnoha sociálních skupin. VNDS (unie někdejších stran - Zemědělské a Nové demokracie) má podrobný program rozvoje litevských regionů a venkovských oblastí. Důležité jsou pro ni konzervativní hodnoty (rodina, místní komunity, křesťanská morálka). VNDS má vlastní strategii mezinárodní politiky, která je formována na principech integrace do EU s aktivní národní pozicí v globálních otázkách, pozitivním dialogu a šířením demokratických hodnot východním sousedům.

Dánská Lidová strana náleží k tvrdě euroskeptickým politickým formacím - vymezila se proti členství Dánska v EU. Podle ní by mělo být primárním zájmem dánské zahraniční politiky zachování a zajištění nezávislosti, v důsledku čehož se negativně vymezila jak proti Amsterdamské smlouvě, tak přijetí eura.⁸⁸

⁸⁸ Havlík, V.: Dánské politické strany a evropská integrace, in *Politologický časopis* 3/2004; str. 234